

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÅSTERÅS**

SKRIFTLIG KORREKTHET I SKOLAN

En undersökning av lärares och elevers syn på skriftlig korrekthet

CORRECT WRITING IN SCHOOL

A survey of teachers' and students' views about correct writing

SARA DJERIC

LINA WRETLING

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation
Examensarbete i lärarutbildningen inom ämnet
svenska
Avancerad nivå, 15 hp.

Handledare: Gustav Bockgård
Examinator: Håkan Landqvist
Termin: HT

År: 2014

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

SAMMANDRAG

Sara Djeric och Lina Wretling

Skriftlig korrekthet i skolan

– en undersökning av lärares och elevers syn på skriftlig korrekthet

Correct writing in school

– a survey of teachers' and students' views about correct writing

Årtal: 2014

Antal sidor:53

Undersökningen är fokuserad på vilken relation lärare och elever har till skriftspråket. Vi har undersökt hur medvetna lärare och elever är gällande skriftlig korrekthet. Vi har även undersökt hur sociala medier och mobiltelefoner påverkar språket. Hur eleverna ställer sig till skriftspråket och om de bryr sig om att skriva korrekt är även någonting som studien är riktad till. Vi har studerat vilka verktyg både lärare och elever har till hjälp för att utveckla ett korrekt skriftspråk. Vi har gjort en intervjustudie och använt oss av sex stycken informanter, tre lärare och tre elever. Resultatet visar att lärare och elever är medvetna om vikten av att skriva korrekt och att kunna skriva såväl formellt som informellt. Enligt informanterna är responsgivning och läsning av största vikt för ett utvecklat skriftspråk. Alla var eniga om att sociala medier, mobiltelefoner och datorer påverkar skriftspråket på ett negativt sätt. Informanterna var överens om att skriftspråket kan ha blivit förenklat på grund av dessa företeelser.

Nyckelord: skriftspråk, respons, skrivutveckling, skriftlig korrekthet, skriftspråklig förenkling, dator, Internet, SMS

Innehåll

1 INLEDNING	5
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.2 UPPSATSENS DISPOSITION.....	5
2 BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 SKILLNADER MELLAN TAL- OCH SKRIFTSPRÅK.....	6
2.2 SVENSKA SPRÅKETS FÖRÄNDRING	7
2.2.1 Ordförråd.....	8
2.3 UTVECKLING AV ELEVERNAS SKRIFTSPRÅK.....	9
2.4 SVENSKÄMNET I SKOLAN.....	11
2.4.1 Skrivundervisning.....	12
2.4.2 Grammatikundervisning – behövs det?.....	13
2.5 SAMMANFATTNING.....	15
3. METOD OCH MATERIAL	16
3.1 FORSKNINGSSTRATEGI	16
3.2 URVAL.....	17
3.3 DATAINSAMLING	18
3.4 DATABEARBETNING OCH ANALYSMETOD	19
3.5 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN	20
4 RESULTAT	20
4.1 SKRIFTLIG KORREKTHET OCH SPRÅKLIG FÖRÄNDRING	21
4.1.1 Gymnasielärare 1	21
4.1.2 Högstadielärare 2	22
4.1.3 Gymnasielärare 3	23
4.1.4 Gymnasieelev 1 och 2	24
4.1.5 Högstadielev 3 och 4.....	24
4.1.6 Gymnasieelev 5 och 6.....	25
4.2 DAGENS SVENSKUNDERVISNING	25
4.2.1 Gymnasielärare 1	25
4.2.2 Högstadielärare 2	27
4.2.3 Gymnasielärare 3	28
4.2.4 Gymnasieelev 1 och 2	29
4.2.5 Högstadielev 3 och 4.....	30
4.2.6 Gymnasieelev 5 och 6.....	30
4.3 FRAMTIDENS SKRIFTSPRÅK	31
4.3.1 Gymnasielärare 1	31
4.3.2 Högstadielärare 2	32
4.3.3 Gymnasielärare 3	33
4.3.4 Gymnasieelev 1 och 2	33
4.3.5 Högstadielev 3 och 4.....	34
4.3.6 Gymnasieelev 5 och 6.....	36
4.4 SAMMANFATTNING.....	37

4.4.1 Skriftlig korrekthet.....	37
4.4.2 Dagens svenskundervisning.....	38
4.4.3 Framtidens språk.....	39
5 ANALYS.....	40
5.1 SKRIFTLIG KORREKTHET	40
5.2 DAGENS SVENSKUNDERVISNING	41
5.2.1 Läsningens betydelse.....	41
5.2.2 Responsgivningens betydelse	42
5.3 INTERNET OCH MOBILTELEFONERS INFLYTANDE PÅ SKRIFTSPRÅKET	43
6 DISKUSSION	43
6.1 METODDISKUSSION	43
6.2 RESULTATDISKUSSION	45
6.3 NYA FORSKNINGSFRÅGOR.....	47
REFERENSER.....	48
BILAGA 1 MISSIVBREV	51
BILAGA 2 INTERVJUFRÅGOR	52

1 Inledning

Skriftspråket genomgår ständigt en förändring. Detta är naturligt då såväl språk som samhälle omskapas. I takt med att ordförrådet förnyas genomgår även vårt sätt att tala och skriva en förändring.

En omställning som är märkbar är den förenkling som språket genomgår (Molde 1970, Einarsson 2009). Denna förenkling yttrar sig främst i att skriftspråket idag är mer informellt menar författarna. Vi har valt att undersöka hur utvalda lärare och elever anser att skriftspråket har förändrats och förenklats. Vi vill veta vad detta beror på och varför det har blivit legitimt att skriva mer ledigt och informellt. Vi kommer i vår studie att belysa förändringar i skriftspråket. I vår studie går vi tillbaka till 1970-talet vad gäller tidigare forskning för att se hur en förändring har ägt rum.

Vi har upplevt, genom vår verksamhetsförlagda utbildning, att elever i dagens skola inte alltid är så kunniga vad gäller att skriva korrekt. Det är viktigt att kunna skriva korrekt ur ett samhälleligt perspektiv. Risken finns, tror vi, att framtidens vuxna kommer att sakna goda kunskaper inom det svenska skriftspråket.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att ta reda på hur synen på skriftlig korrekthet ser ut hos såväl lärare som elever. Vi vill även ta reda på hur skriftspråket har förändrats och förenklats enligt informanternas uppfattningar.

Nedan följer forskningsfrågorna för vår studie:

- Hur ser lärarnas syn ut gällande skriftlig korrekthet?
- Hur ser elevernas syn ut gällande skriftlig korrekthet?
- Hur arbetar de intervjuade lärarna för att vårda elevers skriftspråk?
- Hur anser informanterna att Internet och mobiltelefoner påverkar språket?

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen inleds med en forskningsbakgrund (kapitel 2) där vi behandlar relevant litteratur för det valda ämnet. Sedan övergår uppsatsen till att handla om material och metod (kapitel 3) där vi redogör för tillvägagångssättet. I kapitel 4 behandlas

resultatet. Resultatet analyseras sedan i analysavsnittet(kapitel 5). Därefter följer kapitel 6 som består av en diskussion.

2 Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt redogör vi för tidigare forskning om det svenska skriftspråket. Vi skriver om det svenska skriftspråkets förenkling och vi behandlar även språklig korrekthet och förändring.

2.1 Skillnader mellan tal- och skriftspråk

Det skrivna språket har starkt påverkats av det talade språket och det talade språket har blivit påverkat av det skrivna (Josephson, 2005). Skriftspråk och talspråk är två olika språkarter (Ståhle, 1970). Ståhle beskriver skriftspråket som ögats språk och talspråket som örats språk. Dessa språkarter har skilda uppgifter och funktioner och skiljer sig i språkuppbyggnad. Talspråk som noggrant skrivits ned är svårt att läsa och en som talar skriftspråk låter invecklad. Trots stora skillnader i språkarterna krävs att dessa överensstämmer med varandra och att vi finner en balansgång mellan dem (Ståhle, 1970). Även Svedner (2010) framhåller att skillnaderna mellan det talade och det skrivna språket är många och stora. Talspråket innefattar individuella variationer och egenheter, medan det skriftliga språket är mer kontrollerat. Det är ett stort steg från talat till skrivet språk, förklarar Svedner (2010). Det talade språket är, i förhållande till det skrivna, okomplicerat. För att kunna skriva fordras lärdomar i hur ljud har motsvarigheter i bokstäver, att det finns både stora och små bokstäver, att olika läten kan skrivas på olika sätt och att styckemarkeringar och skiljetecken är grundläggande.

Einarsson (2009) belyser att vi, nuförtiden, i större utsträckning uttalar orden efter deras stavning. Han menar också att vi har blivit mer informella i vårt sätt att tala till varandra. Ståhle (1970) skrev på 1970-talet om risker mellan talspråk och skriftspråk och hur skriftspråket på grund av detta kan förändras. Han påpekar att skriftspråket tvingas ge efter för det talade språket och att skriftspråket därför förenklas.

Det finns större utrymme för olika alternativ i talspråk än i skriftspråk. Dock är det stor sannolikhet att det som är vanligt i talet förr eller senare kan slå igenom i

skriftspråket (Svedner, 2010). Även Einarsson (2009) anser att talets och skriftens normer har närmat sig varandra. Molde (1970) anser i likhet med tidigare författare att talspråket och skriftspråkets skillnader blir mindre och mindre. Utvecklingen tyder på ett sammanfall dem emellan och att vi så småningom har ett enhetsspråk för såväl tal som skrift.

Evaldsson Ek (2005) skriver, även hon, i sitt examensarbete om ordförrådet gällande tal- och skriftspråk. Hon uttrycker att människor i dagens samhälle anser att skriftspråket är det finaste vid en jämförelse mellan skrift- och talspråk. Linell (1982) understryker skriftspråkets högre status. Man har i alla tider värdesatt konsten att kommunicera i skrift. Lindström (2000) menar att skriftspråket aldrig skulle kunna existera utan talspråket. Trots det har skriftspråket högre status i samhället än det talade språket. Lindström anser att när vi har lärt oss skriftspråket har det präglat vår uppfattning om språket. Därför kan talspråket anses som slarvigt eftersom det ofta, till skillnad från skriftspråket, innehåller exempelvis ofullständiga meningar. Han poängterar även att vi uppfattar talspråket som oskrivet och därför har vi fått en uppfattning om att skriftspråket är det riktiga.

2.2 Svenska språkets förändring

Språket är i en ständig förändring och enligt Lundahl och Sjöstedt (2006) anser många människor att detta är en försämring.

Molde (1970) studerade det svenska språket fram till 1970-talet. Han anser att det svenska språket i hög grad har förändrats. Författaren uppmärksammar hur svenskan har förenklats. Orden har kortats ned och vi använder betydligt fler kortord än tidigare. Till exempel har *utvecklingsland* blivit *u-land*, *parkeringsområde* har blivit *p-område*. Molde får medhåll av Einarsson (2009) som också betonar att språket har förändrats. Einarsson (2009) och Molde (1970) menar att skillnaden mellan det privata språket och det offentliga språket har minskat under 1900-talet. Det offentliga språket är inte lika förknippat med makt som det en gång i tiden varit och författarna skriver om att makten har blivit mindre maktfull. Detta borde, enligt Molde (1970), oroa maktutövarna i samhället. Även dialekter har trängts tillbaka påpekar Einarsson (2009). Han anser att detta är de två stora sociala språkförändringarna under 1900-talet. Ytterligare en förändring under 1900-talet är

den avsevärt minskade meningslängd som offentliga texter fått, detta har gjorts för att öka läsbarheten enligt Molde (1970).

Flera decennier senare menar även Svensson (1998) att det offentliga språket genomgått en utveckling. I dagens offentliga skriftspråk används en mindre komplicerad syntax. Språket har, precis som tidigare författare nämnt, blivit mer vardagligt vilket medfört att det idag är lättare att uttrycka sig i offentliga sammanhang. En bidragande faktor till skriftspråkets förändring och förenkling är medialiseringen. Svensson (1998) påpekar att förenklingen är positiv, då det skapar större tillgänglighet. Texterna blir mer åtkomliga och läsare kan på ett okonstlat sätt ta till sig texternas innehåll. Detta kan i en framtid medföra, enligt Svensson (1998), att samhällsmedborgarna kommer att få svårigheter att finna grund i rationella avgöranden i betydande samhällsfrågor. Förenklingen har lett till att svårighetsgraden på texter minskat, det har skett på bekostnad av mer utvecklade, avancerade och detaljerade resonemang.

Einarsson (2009) och Josephson (2005) skriver om teknologins utveckling och hur det i sin tur påverkar språkbruket. Einarsson (2005) menar att det är vanligt att elever i sina texter väljer att skriva förkortningar som har vuxit fram i olika medier, exempelvis på grund av mobiltelefoner och SMS. Även Josephson (2005) skriver om mobiltelefoners påverkan på skriftspråket. Han anser att vi får ett mer enkelt tal på grund av SMS. Han påpekar även att engelskan påverkar språkbruket via teknologin och att engelskan kommer in genom chatt, e-post och webbplatser.

2.2.1 Ordförråd

Allén, Gellerstam och Malmgren (1989) skriver om människans ordförråd. Enligt författarna är språket ett uttryck för samhällets sätt att tänka och fungera. De anser att det finns en stor koppling mellan samhälle och ordförråd. Människans ordförråd är den del av språket som är rörligast då det presenteras nya saker och nya idéer konstant. De understryker även att ord försvinner i takt med att den verklighet som ordet är uttryck för försvinner. I ordförrådet speglas samhällets förändringar understryker författarna.

Som tidigare nämnts, anser Molde (1970) att ordförrådet har genomgått en förändring. Dels har det kommit in nya ord och nya begrepp i vårt språk. Dels har ord som tidigare användes på ett vardagligt sätt blivit vanliga även i sakprosan. Ett exempel på det är negationen *inte* som blivit ett allmänt ord och som uteslutit *ej* och

icke. Ytterligare ett exempel är ordet *bara*. Tidigare användes *endast* och *blott*, som i sin tur ersatte ordet *allenast*, men det är ord som idag tenderar att kännas strikta. Även Ståhle (1970) uttrycker att ord som *inte* och *bara* vid 1900-talets början inte tolererades. När dessa ord sedan kom att bli vanliga ord i sakprosan försvann såväl *icke* som *allenast* mer eller mindre ur svenskans skriftspråk.

Einarsson (2009) och Lundahl och Sjöstedt (2006) skriver, i enlighet med Molde (1979), om ordförrådets förändring. Författarna menar att språket genomgått en förändring då vi lånat en mängd ord från engelskan. Einarsson (2009) anser att anledningen till att lånorden tillkommit är den allmänna kulturströmningen, människor som invandrade till Sverige, som skedde främst under den senare delen av 1900-talet. Lundahl och Sjöstedt (2006) skriver att inflytandet från engelskan märks tydligt, främst inom områden som teknik, ekonomi, sport och underhållning och flera svenska företag har engelska som koncernspråk. En anledning till att vi får låneord är att nya företeelser kräver nya ord. Författarna poängterar att det svenska språket har blivit inspirerat av det engelska språket och detta kan vi även läsa hos Molde (1970). Han ser en internationalisering av ordförrådet. Engelska låneord är, i stor utsträckning, modeord.

2.3 Utveckling av elevernas skriftspråk

Abbott, R, Berninger, V & Graham, S (2012) uttalar i sin artikel *Are Attitudes toward Writing and Reading Separable Constructs?* att skrivande är en social verksamhet som formas av det sammanhang där skrivandet förekommer. Det är stor skillnad på att utbyta idéer via e-post med vänner jämfört med att skriva en formell rapport. Schamp-Bjerede (2012) skriver att det inte spelar någon roll om det "bara" är e-post eleverna skall skriva. Hon understryker att det är lika viktigt som vilken annan text som helst. Det är vanligt, enligt Schamp-Bjerede (2012), att elever är informella i sitt sätt att skriva och då främst vad gäller e-post. Hon poängterar att det är viktigt att lärare omedelbart säger till om de ser att elever påbörjar ett e-postmeddelande utan, exempelvis, en introduktion. Det skall inte vara en informell kommunikation om det skall skickas till en lärare. Hon påpekar att denna kunskap skall vara en självklarhet hos alla och att det är viktigt att alltid läsa igenom texter innan de skickas vidare, oavsett vilken texttyp det gäller. Abbott, R, Berninger, V & Graham, S (2012) påpekar dock att vad och hur folk skriver påverkas av, bland annat, den kulturella,

samhälleliga och historiska bakgrund som personerna har. Författarna menar även att faktorer som gemenskap, institution och politik påverkar elevernas skriftspråk. Även attityder till skriftspråket påverkar elevernas sätt att skriva och en positiv attityd bidrar till ett gott resultat och en skrivutveckling.

I Nyströms (2000) avhandling kan vi läsa att skrivkulturen i gymnasieskolan är väl undersökt. De vanligaste genrerna som lärarna väljer att fokusera på i svenskämnet är utredande uppsatser, bokrecensioner och berättelser. Den starka ställning som berättande texter har, i så väl grundskola som gymnasiet, blir ofta bekräftad i undersökningar. Trots att det är av största vikt att kunna skriva genrebaserat är det dessutom viktigt att elever är medvetna om skillnaden mellan informellt och formellt skriftspråk. Detta är viktigt att kunna behärska vid genrebaserat skrivande. Att lära sig skriva är grundläggande men att lära sig skriva med ett formellt skriftspråk är, enligt Svedner (2010), ett måste. I vårt moderna samhälle krävs goda kunskaper i det skrivna språket, enligt författaren. Utan goda skrivkunskaper går vi förlorade inför ett krävande såväl yrkesliv som samhällsliv. För att kunna försvara och förändra en position är ett skriftspråk på acceptabel nivå en stor hjälp. Skolan och framför allt svenskundervisningen bär ett stort ansvar för att utveckla elevernas skriftspråk. Även Strömquist (2010) belyser vikten av att ha ett korrekt och formellt språk. Författaren anser att skribenten bör vara noggrann med sitt ordval.

Enligt Magnusson (2008) beror elevers attityder till skriftspråket på vilken inställning som finns till skriftspråklighet i hemmet. Elevers litteracitet och deras sätt att hantera och förhålla sig till skriftspråket varierar och det påverkas av hur elever i tidig ålder har förberetts inför skriftspråkliga beteenden. Skolan har en central och viktig roll för elevers skrivutveckling. Magnusson (2008) framhäver att elevernas skrivmiljöer är centrala för hur deras skrivande skall fortgå.

Enligt Längsjö och Nilsson (2005) har, på grund av samhällets förändringar, kravet på läsförmågan hos barn förändrats. I dagens samhälle ställs det inte lika höga krav på läsförmågan som det gjorde för hundra år sedan. Dock bör alla elever vara goda läsare då skolan, till stor del, bygger på det skrivna ordet. Längsjö och Nilsson (2005) skriver om elevers läs- och skrivvanor. Det visar sig att eleverna har blivit sämre på att läsa. Samtidigt ställs det högre krav på människors läsande och skrivande i arbetslivet och samhällslivet. Dagliga möten med skriftspråket blir allt vanligare i fler arbeten.

2.4 Svenskämnet i skolan

Svenskundervisningen i skolan syftar, enligt Lgr11 (Skolverket, 2011), till att utveckla elevernas kunskaper i svenska språket. Eleverna skall ges förutsättningar att förbättra sitt skriftspråk och ges kunskap i att uttrycka sig skriftligt i olika sammanhang.

Undervisningen i svenska skall inspirera elevernas skrivintresse (Skolverket, 2011).

En stor del av svenskundervisningen baseras på skriftspråk. Att lära sig skriva korrekt är en nödvändighet i svenskämnet.

Enligt kursplanerna syftar svenskämnet på högstadiet samt på gymnasiet till att ge eleverna förståelse för språkets struktur, språkanvändning samt språkets uppbyggnad. Svenskämnet skall även utveckla elevernas skrivförmåga och kunskaper inom det svenska språket. På högstadiet skall eleverna, bland annat, få kunskap i hur texter skall skrivas för mottagaranpassning och för att fungera i särskilda sammanhang. På gymnasienivå fokuserar undervisningen, bland annat, också på språkriktighet där eleverna skall utveckla sina kunskaper inom såväl språk som textskrivning (Skolverket, 2011). Även Svedner (2010) skriver om svenskämnet och på vilket sätt det skall gynna eleverna. Han påpekar att vi genom svenskämnet skall få kunskap och färdigheter i språk. Dels skall vi få kunskap om språk i allmänhet. Dels skall vi få kunskap om svenska språkets olika variationer. Det är i skolan som eleverna skall få kunskap i hur vi använder svenska språket, såväl det talade som det skrivna. Under skoltiden skall dessa kunskaper utan avbrott mogna och vidareutvecklas. Färdigheter inom språk innebär att kunna granska och beskriva texter, men framför allt att bemästra hur dessa färdigheter skall kunna användas på ett meningsfullt och korrekt sätt.

Svenskämnet skall, enligt Svedner (2010), ge eleverna möjlighet

- Att utveckla sin allmänna och specifika språkfärdighet (färdighetsargumentet)
- Att utveckla sin skapande språkliga förmåga (kreativitetsargumentet)
- Att öka sina kunskaper om språk, litteratur, inklusive medier, och litterära kulturtraditioner (kunskapsargumentet) [...] (Svedner, 2010, s. 9-10)

2.4.1 Skrivundervisning

I slutet på 1800-talet infördes skrivundervisning. Fokus låg då på rättskrivning och välskrivning samt krav på korrekt skrivställning och pennfattning. Den fria skrivningen kom senare. Under 1900-talet var tecken på en god skribent att kunna stava rätt och att ha en vacker handstil. Under tidigt 2000-tal användes inte begreppet välskrivning. Då var det handstilens betydelse som betonades, detta var för att elever lättare skulle kunna uttrycka sina tankar och även kunna kommunicera med andra (Längsjö & Nilsson, 2005).

Enligt Längsjö och Nilsson (2005) är det många lärare som inte arbetar med att lära elever att skriva formellt. Författarna menar att det är vanligare i dagens skola att arbeta med språkets funktion snarare än med det formellt riktiga. Detta är inte positivt då eleverna inte får hjälp att erövra de verktyg som det formella erbjuder och som kan göra kommunikationen för eleverna mer enkel och tydlig. Vidare skriver Längsjö och Nilsson (2005) att det är viktigt att bland annat kunna stava rätt då det ger en känsla av trygghet och det i sin tur bidrar till att eleverna vågar skriva. Elevers formella skrivträning skall kopplas samman med elevernas egen textproduktion för att eleverna skall utvecklas på bästa sätt.

För att skapa förutsättningar för en progression i skrivutvecklingen behövs en engagerad lärare, skriver Svedner (2010). Denna hjälp, eller respons, som lärare kan bidra med är en stor del av svensklärares arbete. Dock ifrågasätts lärarens rättningsarbete, enligt Svedner (2010), och lärare bekymrar sig över rättningshögar som växer. Vad lärare skall rätta och inte rätta är en oklarhet hos lärarna. Å ena sidan är lärarna medvetna om att det är meningslöst att ange samtliga misstag i en elevtext. Å andra sidan är det inte i sin ordning att låta misstagen stå kvar utan markering. Att ersätta ”rättning” med handledning är därför önskvärt. Genom att handleda eleverna kan läraren, med utgångspunkt i elevtexten, vara behjälplig och bistå med vägledning. Detta förutsätter naturligtvis att eleverna inför arbetet fått instruktioner kring vad och hur de skall skriva (Svedner, 2010). Även Längsjö och Nilsson (2005) belyser vikten av lärarledd handledning. De anser att det är viktigt att inte bara leta efter fel utan även se och betona det som eleven kan. Detta är en viktig del i att vara lärare. Författarna menar att det kan ske, bland annat, genom att visa eleverna hur deras stavningsförmåga växer och på så sätt belysa att en positiv utveckling sker. Läraren får hjälp att, genom att se och analysera felen, se var i stavningsutvecklingen

eleven befinner sig och sedan bygga vidare på det. Det är viktigt att belysa vad eleverna kan och på så sätt hjälpa dem i deras utveckling. Det är viktigt då alla elever behöver hjälp att se varför felen görs och då av en kunnig och språkmedveten lärare (Längsjö & Nilsson, 2005).

Granwald (2012) skriver om responsgivning och hur man på bästa sätt kan ge eleverna respons. Hon påpekar att den mest ideala responsen ges både skriftligt och muntligt och att denna består av både positiva och kritiska synpunkter. Granwald (2012) anser att man genom skrivning, läsning och responsgivning lär sig att skriva. Norberg Brorsson (2007) skriver även hon i sin avhandling om responsgivning. Hon lyfter fram att responsgivning är något som kan ges både av lärare och av elever. Norberg Brorsson (2007) refererar till Hoel (2005) som menar att responsgivning är någonting som byggs upp under en längre tid. Hoel (2005) använder sig av en respons som kallas för klassisk respons. Denna innebär att responsgivaren skall fokusera på textens positiva delar och på detta sätt utvecklas elevens skriftspråk. Granwald (2012) anser i enighet med Hoel (2005) att klassisk respons är viktigt och att det är betydelsefullt att framhäva det positiva i en text. Författaren understryker dock att det är viktigt att veta skillnad på respons och kritik. Genom tydliga exempel tagna från texten kan konstruktiv respons ges men det är väsentligt att undvika värdeomdömen.

2.4.2 Grammatikundervisning – behövs det?

Att göra eleverna medvetna om vikten av språkfärdighet och fördelarna med att kunna använda sitt språk, i såväl tal som skrift, är en nödvändig utgångspunkt i varje lärares undervisning. Varje lärare bör ha en vision om att ge eleverna den kunskap de behöver för att lära sig språkets uppbyggnad och funktion. Detta är nödvändigt då språket kan skapa såväl bryggor som barriärer mellan olika människor. Språkförmågan är betydelsefull då eleverna behöver bli medvetna om språkets positiva och negativa användningsområden (Svedner, 2010).

För att utveckla elevernas språkkunskaper behövs mer än enbart grammatikstudier, bedömer Svedner (2010). Dessvärre är det ofta den grammatiska delen som får störst utrymme när den svenska språkstrukturen diskuteras i skolan. Tidigare troddes det att elevernas logiska förmåga och språkanvändning utvecklades till följd av grammatikundervisning. Trots att det inte finns något som kan belägga detta bevaras undervisningen som tidigare. Detta har medfört svårigheter för såväl

lärare som elever. Många lärare känner en skyldighet att undervisa i grammatik, trots att de inte kunnat försvara undervisningens syfte vare sig för sig själva eller för eleverna. Svedner (2010) understryker att grammatiken kommer automatiskt när barn lär sig prata. De lär sig i tidig ålder hur ordformer konstrueras, hur fraser och satser kan kombineras och dessutom hur detta kan skapa betydelse. Författaren anser därför att grammatikundervisningen i skolan är överflödigt, ytlig och vilseledande. Han tror att den grammatiska undervisningen förväxlas med språkriktighet och den normativa grammatiken. Å ena sidan menar författaren att det är bortkastad tid att undervisa i grammatik på det traditionella sättet men å andra sidan bör grammatik vara ett inslag i varje människas allmänbildning.

För att lämna den traditionella grammatikundervisningen och fokusera på språkförståelse och språkförmåga krävs ett nytänkande, förmodar Svedner (2010). Dels bör inläringen koncentrera sig på förståelse av språkupbyggnad. Dels krävs kreativitet, autentiska språkexempel och att den grammatiska kunskapen är genomgående i svenskämnet alla olika moment.

En del i svenskans ortografi är särskrivningar. Enligt Hallencreutz (2002) är det inte ovanligt att sammansättningar i skriftspråk särskrivs. Hon understryker att det är vanligt att särskrivningar förekommer i skolelevs uppsatsspråk. Bruket att särskriva sammansättningar anses ha såväl inomspråkliga som utomspråkliga orsaker. Ordklass, ords längd och grafisk form är av vikt bland de inomspråkliga faktorerna. Till de utomspråkliga faktorerna hör egenheter i den tidiga skrivinläringen, bland annat bindestreck. Författaren skriver vidare om sammanskrivningar och att det är vanligt hos elever att sammanskriva ord som ännu inte är vedertagna ettordsuttryck. Dock anses icke normenliga sammanskrivningar inte vara lika störande för läsning som oriktiga särskrivningar (Hallencreutz, 2002). Svedner (2010) menar att det är en lärares uppdrag att ge eleverna den kunskap de behöver om språket. Därför bör det undervisas mer i grammatik och på så sätt ge eleverna lärdom om, bland annat, särskrivningar och på detta sätt får grammatikundervisningen betydelse.

Även Ledin (2013) skriver om särskrivningar i en artikel. Han påpekar att särskrivningar har funnits i alla tider. Texter som är några hundra år gamla innehåller många särskrivningar och det inte var ovanligt att författare som Carl Michael Bellman använde sig av sådant. Särskrivningar är fortfarande accepterat i exempelvis gestalttexter där loggornas form är mer väsentlig än innehållet. I dessa

fall har inte den formella skriftspråksnormen utvecklats. Han påpekar även att det är vanligt att skolelever särskriver och forskning visar att det är vanligt förekommande i komplicerade sammansättningar, oftast substantivsammansättningar.

2.5 Sammanfattning

Stähle (1970) och Svedner (2010) är eniga om att talspråk och skriftspråk är två olika språkarter och att dessa skiljer sig åt. Medan talspråket kan innefatta individuella variationer innefattar skriftspråket gemensamma regler om språkuppbyggnad som gäller för alla.

Språket förändras och det blir allt mer vanligt med talspråk i det skrivna språket. Detta är något som Molde (1970), Einarsson (2009) och Lundahl och Sjöstedt (2006) är överens om. De anser att gapet mellan skriftspråket och talspråket minskar. Författarna anar att risken för ett enhetsspråk för såväl tal som skrift kan uppkomma i framtiden. Såväl Molde (1970) som Einarsson (2009) anser att skriftspråket förenklas. Idag används betydligt fler kortord än tidigare och detta tyder på en förenkling, understryker Molde (1970). Einarsson (2009) å sin sida ser en förenkling i den minskade meningslängd som uppkommit för att öka läsbarheten. Ytterligare en skillnad som Einarsson (2009) och Molde (1970) påpekar är att skillnaderna mellan det privata och det offentliga språket har minskat. Detta för att öka förståelsen hos medborgarna, även detta tyder på en förenkling i språket. Författarna framhäver språkskillnaden mellan det privata och det offentliga språket. Detta bör oroa maktutövarna i samhället. Denna förändring som författarna ovan nämner har bidragit till större tillgänglighet för medborgarna enligt Svensson (1998). Samhällsmedborgarna kan tack vare förenklingen ta sig an texter som tidigare varit ämnade maktutövarna.

Allén, Gellerström & Malmgren (1989) skriver, precis som Evaldsson Ek (2005) om människans ordförråd. I ordförrådet kan man se en spegling av samhällets förändring och språket är samhällets sätt att tänka, fundera och kommunicera. Evaldsson Ek (2005) understryker att skriftspråket uppfattas vara det finaste vid en jämförelse mellan tal- och skriftspråk enligt människor i dagens samhälle. Skriftspråket har även högre status än det talade i vårt samhälle.

Både Svedner (2010) och Längsjö och Nilsson (2005) betonar vikten av lärarledd handledning och hur viktigt det är att vara en engagerad lärare. Författarna

påpekar att det är viktigt att visa eleverna deras progression snarare än att enbart kommentera fel. Lärarna skall finnas som stöd för att eleverna skall kunna utvecklas. Det är av största vikt att lärare handleder sina elever mot en skrivutveckling. Svedner (2010) menar att det är betydelsefullt att kunna skriva med ett skickligt skriftspråk. För att uppnå detta krävs det att eleverna får den handledning de har rätt till. Svedner (2005) belyser vikten av skolans och svenskundervisningens skyldighet vad gäller elevers utveckling av skriftspråket. Norberg Brorsson (2007) och Granwald (2012) skriver om lärarledd handledning/responsgivning. De understryker att en klassisk respons där positiva delar ur en elevs text lyfts bidrar till en skrivutveckling hos eleverna.

Vi kan även konstatera att hemmet är en viktig del i elevers skrivutveckling. De attityder som finns till skriftspråket kan grundas i hemmiljön som elever befinner sig i. Även om skolan spelar en viktig roll för elevers skrivutveckling betonar Magnusson (2008) att skrivutvecklingen i högsta grad även är beroende av vilken attityd personer i deras i närhet har till skriftspråket.

Enligt Längsjö och Nilsson (2005) är det vanligt att lärare inte arbetar med det formella skriftspråket. Fokus ligger snarare på funktionen. Detta bidrar, enligt författarna, till att eleverna saknar de verktyg som de behöver för att erövra alla genrer inom skriftspråket. Författarna anser att det är viktigt att eleverna även kan stava rätt då detta bidrar till en högre självkänsla och trygghet i att skriva.

3. Metod och material

I detta kapitel redovisar vi studiens tillvägagångssätt vad gäller metod och material.

3.1 Forskningsstrategi

Till undersökningen valdes en kvalitativ inriktning. Studien är baserad på det Denscombe (2009) kallar för semistrukturerade intervjuer. En semistrukturerad metod användes för att informanterna skulle kunna utveckla sina tankar och idéer under intervjuens gång. När personer som gör en undersökning behöver få insikt i människors åsikter, känslor och uppfattningar är intervju en lämplig metod enligt Denscombe (2009). En av fördelarna med en kvalitativ undersökning är att kunskap, tankar och erfarenheter byggs upp människor emellan.

För att få flexibla samtal och öppna svar var frågorna färdiga innan intervjuerna. Vi tror att förberedelse föder flexibilitet och vi hade även följdfrågor i åtanke för ytterligare anpassbarhet. Enligt Patel och Davidsson (2011) har intervjuer en lägre grad av strukturering. Det är på grund av att intervjupersonerna skall ges möjlighet att svara med egna ord. Vid en kvalitativ inriktning är frågorna mer fördjupade än vid en kvantitativ undersökning. Det vi dock anser vara positivt med enkäter är att undersökningen kan bli mer bred. Det är även lättare att vara ärlig i en enkät då en sådan är anonym till skillnad från en intervju. Trots det så värdesatte vi att komma in på djupet snarare än bredden i vår studie och därför var intervjuer en bra metod för oss. Vi ville få en djupare förståelse för lärares och elevers syn på skriftlig korrekthet.

Vi valde att lägga fokus på att lyssna på vad våra informanter hade att säga och därför valdes anteckningar bort och vi valde att endast använda oss av bandinspelning. Följdfrågor är en viktig del av intervjuer och vi ansåg att risken att gå miste om viktig information finns när fokus behöver ligga på att föra anteckningar. För oss var det av stor betydelse att kunna vara närvarande under intervjuernas gång. Vi övervägde också att använda oss av filminspelning för att kunna fokusera på samtalet. Dock misstänkte vi att en filminspelning skulle kunna leda till att informanterna skulle känna sig obekväma och därför valdes detta bort.

Då det alltid finns en risk att ljudet inte tas upp tillräckligt väl under en ljudinspelning valde vi att använda oss av tvåbandinspelare. Då informanterna skulle kunna känna sig obekväma och hämmade på grund av ljudinspelningen var det av stor vikt att mjuka upp stämningen och inleda varje intervju med lätta frågor.

3.2 Urval

Tre yrkesverksamma lärare som är behöriga i ämnet svenska samt sex elever intervjuades. Dessa lärare arbetar på två mellanstora skolor i en stad i mellersta Sverige. Även eleverna studerar på dessa skolor. Lärare 1 och 3 samt elev 1, 2, 5 och 6 befinner sig på gymnasiet. Lärare 2 och elev 3 och 4 befinner sig på högstadiet. Lärare 1 undervisar elev 1 och 2 i svenska. Lärare 2 undervisar elev 3 och 4 i svenska. Lärare 3 undervisar elev 5 och 6 i svenska. Samtliga lärare har undervisat i ämnet svenska sedan 1990-talet och de är alla behöriga i ämnet. En faktor till att vi valde nio

informanter, och inte fler, var för att få ett djupt resultat. Vi strävade efter kvalitet snarare än kvantitet.

Vi valde att använda oss av ett bekvämlighetsurval när vi tillfrågade lärarna. Vi hade en relation till lärarna sedan tidigare och vi valde därför att kontakta dem. Dessa kontaktades eftersom att de är behöriga svensklärare men även för att vi är medvetna om svårigheten i att hitta lärare som är beredda att vara med i en studie. Lärarna fick i sin tur välja ut två av sina elever och därför blev även det ett bekvämlighetsurval. Det fanns inte någon baktanke, från lärarnas sida, med vilka elever som skulle delta.

Ett bekvämlighetsurval kan tyda på en lättjefull inställning till undersökningen enligt Denscombe (2009). Han menar att det inte alltid är till författarnas fördel att välja studieobjekt med anledning av att det är bekvämt. Informanter skall väljas efter undersökningens ämne. Trots bekvämlighetsurval är vårt val av informanter noga genomtänkt. Våra informanter är dels elever med svenskundervisning, dels legitimerade och verksamma lärare i ämnet svenska. Därför tror vi att resultatet kommer att ge oss den information vi behöver. Vi valde att intervjua såväl manliga som kvinnliga lärare och elever. Dock har vi valt att inte göra någon skillnad på genus i vår uppsats.

3.3 Datainsamling

Stukát (2005) framhäver att miljön spelar en stor roll och att det är viktigt att platsen där intervjun skall ske är genomtänkt och att skribenterna är medvetna om det. Miljön bör även upplevas som trygg och ostörd. Visionen var att skapa en miljö där informanterna kände trygghet och där samtalen byggdes på ärlighet och tillit. Därför valde vi att genomföra intervjuerna på informanternas arbetsplats på respektive skola. Detta valdes för att de skulle känna sig bekväma. Vi genomförde intervjuerna i ett avskilt, ostört rum för att inte yttre faktorer skulle påverka intervjuerna. Vi inledde samtalen med att presentera oss samt vårt ämne. Vi förklarade hur intervjun skulle gå till, vilka redskap vi använde oss av och vilka rättigheter de som informanter hade. Intervjuerna startade med en konversation om hur länge de har arbetat respektive gått i skolan och det var för att få en mjukstart på intervjun. Därefter inleddes intervjun. På de frågor vi kände att vi behövde få mer information på eller

ville att de skulle utveckla mer ställdes spontana följdfrågor. Vi anser att vi fick bra och avslappnade samtal.

Båda skribenterna närvarade vid samtliga intervjuer. Intervjuerna skedde individuellt, vi använde oss inte av par- eller gruppintervjuer. Under intervjuernas gång användes enbart bandinspelning och inga anteckningar fördes. Denna metod ger närmast fullständig dokumentation och därför ansågs bandinspelning vara positivt för denna undersökning (Denscombe, 2009). Vid bandinspelning finns det dock nackdelar och det är att man går miste om den icke-verbala kommunikationen. Det är även vanligt att informanterna, till en början, känner sig hämmade av en inspelning. Detta är något som vanligtvis släpper efter en stund och därför ansågs bandinspelning som det bästa valet.

Det är viktigt att veta att intervjuareffekt alltid finns under undersökningar liknande denna. Denscombe (2009) menar att risken finns att de intervjuade besvarar intervjufrågorna på ett sådant sätt som de tror att skribenterna vill höra. Resultatet kan av den anledningen påverkas på ett negativt sätt. Dock fanns en medvetenhet om detta under intervjuernas gång men vi hoppas att våra informanter har svarat så ärligt de kan.

Var och en av lärarintervjuerna pågick i cirka 40 minuter medan var och en av elevintervjuerna pågick i cirka 30 minuter. Vi var måna om att inte få ett ytligt samtal med informanterna utan vi ville få djupa svar. Intervjuerna fick ta den tid de tog då vi inte ville att informanterna skulle känna sig stressade. Vi var angelägna om att inte avbryta eller inflika i samtalen under intervjuernas gång och uppmanade till fritt samtal som inte var tidsstyrd. Vi ville, genom våra frågor, få reda på hur lärare och elevers syn på skriftlig korrekthet ser ut och hur språket har förenklats.

3.4 Databearbetning och analysmetod

Vi transkriberade det material vi ansåg vara av störst vikt till vår undersökning och som hade betydelse för vårt resultat. Vi lyssnade på intervjuerna flera gånger för att få med all information och för att kunna tyda resultatet på bästa möjliga sätt. Vi organiserade vårt material direkt efter intervjuerna. Detta rekommenderar Fejes och Thornberg (2009) för att ha så starkt minne av intervjun som möjligt. Överflödigt material valde vi att inte transkribera då vi ansåg att det inte skulle tillföra studien någonting. Det var ett medvetet val att samla in mer material än vad som kanske

behövdes. Det av den anledningen att vi ville ha ett brett material att arbeta med. Därför valde vi att ha många intervjufrågor till såväl lärare som elever. Vi räknade med att visst material skulle vara överflödigt. Inspelningarna raderades efter transkriberingen för att skydda informanternas identitet.

Vi använde oss av en kvalitativ analys. Denna innefattar en jämförelse av det innehåll som elever och lärare gett i intervjufrågorna. Analysen har alltså sin grund i våra intervjufrågor. De frågor som vi tyckte hörde ihop har kopplats samman och utifrån det har ett resultat kunnat tematiseras. Utgångspunkt för våra intervjufrågor var våra forskningsfrågor och dessa återfinns i bilaga 2.

3.5 Etiska ställningstaganden

Vetenskapsrådets forskningsetiska aspekter (2002) bör man följa när man gör en undersökning som innefattar andra människor vid datainsamling och resultatpresentation. Det finns fyra huvudkrav på forskning och dessa är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Våra informanter underrättades om syftet med undersökningen samt vad som förväntades av dem och vilka villkor som gällde, därför har vi tagit hänsyn till *informationskravet*. *Samtyckeskravet* innebär att vi behövde få våra deltagares samtycke till studien. Samtycke har vi fått genom att missivbrevet som vi skickade ut godkändes, se bilaga 1. Detta godkändes genom ett svar via e-post. Vi informerade även om att de när som helt under studiens gång kunde välja att avbryta sin medverkan och att detta var ett beslut vi inte skulle komma att påverka. Alla uppgifter förvarades på ett konfidentiellt sätt vilket innebar att ingen obehörig kunde ta del av dem, enligt *konfidentialitetskravet*. I vår studie framgår det inte vilka som har deltagit. De personuppgifter som vi fick ta del av användes endast i vår undersökning och därför har vi tagit hänsyn till *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002).

4 Resultat

I denna del av vår undersökning redovisas resultatet vilket är baserat utifrån våra frågeställningar. Vi har valt att disponera resultatet genom att först redovisa lärarnas uppfattningar och direkt efter redovisa elevernas uppfattningar. Detta val gjordes för

att vi skall kunna se olikheter och likheter i lärarnas och elevernas svar. Rubrikerna är satta efter sammanställning av intervjufrågor.

4.1 Skriftlig korrekthet och språklig förändring

I detta avsnitt kommer vi att beröra de frågor som rör skriftlig korrekthet och språklig förändring. Vi kommer även att behandla om informanterna anser att det är viktigt att kunna skriva korrekt och om de ser en förändring i språket.

4.1.1 Gymnasielärare 1

Lärare 1 berättar om sitt konservativa förhållningssätt vad gäller skriftlig korrekthet och innebörden av detta. Läraren tycker att elever och vuxna skall kunna skriva så rätt som det bara är möjligt. Att följa skriftspråkets regler och inte talspråksregler i skrift är en självklarhet för läraren:

Jag tycker inte om när man skriver *erat* och *vårat*, vi har *ert* och *vårt* i skrift. Jag tycker man ska kunna skilja på skrivet och talat språk.

En viktig del i det skrivna språket är att förstå skillnaden mellan formellt och informellt skriftspråk, tycker lärare 1. Läraren anser att eleverna förstår skillnaden, men att alla inte använder det korrekt. Ungdomarna tycker att det är självklart att man inte skriver på samma sätt i en uppsats som till kompisar. Trots medvetandet om skillnaden och vikten av skillnaden skriver eleverna emellanåt informellt i formella texter, säger lärare 1.

På lång sikt anser lärare 1 att skriftspråket har förändrats, i allmänhet. Förr var eleverna bättre på att uttrycka sig korrekt. Det fanns naturligtvis elever som inte kunde skriftspråkets regler, men den skaran har ökat och idag finns fler elever som inte skriver efter reglerna.

Läraren menar att det är nödvändigt att kunna skriva korrekt, men påpekar också vikten av att kunna skriva genrebaserat och mer avslappnat i avslappnade situationer. Eleverna skall kunna skicka SMS och mejl och göra inlägg på bloggar och göra det på ett mer enkelt språk. De skall också kunna behärska ett formellt språk, påstår lärare 1. Läraren nämner vikten av att kunna skriva korrekt och då bland annat när det gäller särskrivningar. När läraren har diskuterat särskrivningar med eleverna

har det framkommit att eleverna anser att det är svårare att förstå textens innehåll om det är mycket sårskrivningar. De anser att det är lätt att haka upp sig på felen och missa innehållet, berättar lärare 1.

Läraren diskuterar även engelskans påverkan. Informanten anser att det engelska språket finns med oss hela tiden vart vi än går. Informanten understryker att detta har påverkat det svenska språket negativt:

Jag tycker att engelskan har påverkat då eleverna många gånger är bättre på engelska än svenska. Fler läser böcker på engelska än på svenska – de läser ju inte på svenska. Då blir man sämre på språk. Men, de lär vara bra på engelska.

Skriftspråket har genomgått en förenkling, enligt lärare 1. En aspekt i skriftspråkets förändring är elevers kunskap om *de* och *dem*. Lärare 1 vill att eleverna kunna skillnaden mellan *de* och *dem*, detta är dock ingenting som läraren *kräver* i elevtexter. Men, om eleverna inte kan lära sig att skilja på orden är det bättre att eleverna skriver *dom*, enligt informanten. Läraren tycker att det är irriterande att läsa texter där det till exempel står *dem* istället för *de*. De som dock vill ha högre betyg skall kunna skillnaden och lära sig använda orden korrekt. Det är aldrig någon som skriver fel på *jag* och *mig*, så det borde inte vara så svårt, säger lärare 1. Generellt sett anser läraren att det som rättades förr skall inte rättas idag, för det är faktiskt inte fel, och ger återigen exempel på *de* och *dem* som idag får skrivas *dom*. Språket förändras och det är inte alltid lätt att hänga med, säger lärare 1.

Lärare 1 påpekar vikten av att samtliga lärare, oavsett ämne, bör engagera sig i elevernas skriftspråk och försöka få eleverna att skriva fullständiga meningar.

4.1.2 Högstadielärare 2

Lärare 2 beskriver skriftlig korrekthet som det språk vi använder i skrift. När vi skriver skall inte talspråk finnas med i den delen som inte är dialog. Läraren påpekar att de riktiga orden, inte kortord, skall finnas med i en korrekt text och att såväl meningsbyggnad som stavning skall vara korrekt. Lärare 2 anser att skriftspråket förenklas och att det är vanligt att det kommer in mycket talspråk i en skriven text.

Lärare 2 tror inte att eleverna vet vad skillnaden på formellt och informellt skriftspråk är. Läraren anser att om eleverna skall skriva en faktatext krävs ett formellt språk, men om eleverna skall skriva en novell är det inte lika viktigt med

språket. Informanten hävdar att eleverna ändå använder informellt språk när de skall skriva formellt. Det skrivs mycket berättande texter i lägre åldrar och då blir den formella texten lidande. Man måste ha läst mycket innan för att förstå hur, till exempel, en faktatext skall se ut. Läraren menar att eleverna inte läser lika mycket idag och detta påverkar skriftspråket i hög grad.

De och *dem* är en svårighet som läraren kan stöta på i elevtexter. Läraren pratar vidare om komplexiteten med *de*, *dem* och *dom*:

I ungdomslitteraturen är det okej med *dom* och sen vill man få dem att skriva korrekt i skolan och då ska man förklara och det tar sin tid. Det är många som har svårigheter med *de* och *dem* och knepet med *vi* och *oss* är ju bra då.

Alla elever skall få samma förutsättningar från början för att realisera den gymnasieutbildning de vill genomföra. Därför, påpekar lärare 2, är det ytterst viktigt att eleverna får lära sig ett korrekt skriftspråk i grundskolan. Särskrivning är ett stort problem i elevernas texter och något som läraren hela tiden måste påpeka.

4.1.3 Gymnasielärare 3

Lärare 3 tycker att eleverna, framför allt efter gymnasiet, skall kunna skriva formell, korrekt svenska. Det innebär att kunna stava rätt, skriva regelrätta meningar och att inte ha några språkliga fel. Man skall inte vara utestängd från att kunna få ett jobb där man skall uttrycka sig i skrift, anser läraren.

Eleverna skriver *dom*, i mycket större utsträckning än tidigare. De kan inte alltid skilja mellan *de* och *dem*. Läraren tror dock att eleverna eventuellt börjar behärska skillnaderna igen. Eleverna använder ett mycket enklare, dock inte mindre korrekt, språk idag i jämförelse med hur det var på 90-talet. Det handlar inte bara om språkriktighet utan också om ordval och ordförståelse. Det handlar också om hur eleverna varierar sitt språk, hur många synonymer de kan och hur pass avancerat de kan uttrycka sig. Läraren tycker inte att de behöver skriva någon byråkratsvenska utan de skall kunna skriva mer uttrycksfullt. Allt detta tycker lärare 3 blivit mycket sämre när denne jämför dagens gymnasienivå med 90-talets högstadienivå. Läraren tycker generellt att det bör ställas högre krav på elevernas skriftspråk.

4.1.4 Gymnasieelev 1 och 2

Elev 1 anser att skriftlig korrekthet innebär att inte göra stavfel utan att utforma meningarna korrekt och dela upp texten på ett bra sätt så att man förstår. Elev 1 understryker även att det är bra att använda kommatecken som eleven menar att man inte använder nuförtiden. Skriftlig korrekthet för eleven är även att det skall vara snyggt skrivet.

Elev 1 anser även att skriftlig korrekthet är viktigt då texten som läses blir lättare att förstå. Eleven säger att det är viktigt att göra texten tydlig med små medel. Exempel på detta kan vara ett kommatecken som kan förändra hela meningen då läsaren blir medveten om att det skall vara en paus.

Elev 2 framhåller att skriftlig korrekthet bidrar till att människor förstår vad du skriver. Om någon inte skriver korrekt kommer texten inte att förstås. Eleven tycker att skriftlig korrekthet är något som krävs om du exempelvis skall söka jobb. Eleven avslutar med att nämna en arbetsansökan som exempel. I en arbetsansökan måste man kunna skriva korrekt.

4.1.5 Högstadiееlev 3 och 4

För elev 3 innebär skriftlig korrekthet att skriva ”felfritt och regelrätt”. Det är annorlunda att skriva än att prata och eleven ser det som två olika former av språk. Eleven pratar på ett sätt och skriver på ett annat sätt. Informanten är även noga med att använda skriftspråkliga ord i text, till skillnad från när eleven talar. I en skriven text använder eleven mer komplicerade ord och förklarar innebörden på ett tydligare sätt än om denne pratar. Elev 3 anser att det är viktigt att kunna formulera sig och kunna skriva korrekt. Eleven ser skriftspråket som ett viktigt kommunikationsmedel och menar att skriftspråket många gånger behövs mer än talspråket: ”Att kunna skriva korrekt är viktigt för att nå ut till andra människor.”

Även elev 4 understryker att skriftlig korrekthet innebär att kunna skriva på ett ”felfritt” sätt. Att kunna skriva rätt, stava rätt och använda rätt skriftspråkliga ord är viktiga grundstenar för en text, enligt eleven. Till skillnad från elev 3 anser dock inte elev 4 att det är lika viktigt att skriva korrekt i alla sammanhang. Eleven förklarar att det är viktigt att kunna skriva korrekt om man skall skriva till, till exempel, tidningen. Om man skall skriva på sociala medier anser eleven att det inte är lika viktigt då det inte är lika många som bryr sig om hur stavningen ser ut.

4.1.6 Gymnasieelev 5 och 6

Elev 5 förklarar skriftlig korrekthet som en text utan stavfel, sårskrivningar och med stor bokstav vid nya meningar. För eleven kommer den skriftliga korrektheten naturligt. Detta är något som eleven fått lära sig i tidig ålder. Skriftlig korrekthet är ingenting man arbetar med på gymnasienivå. Lärarna förutsätter att eleverna kan skriva korrekt, anser eleven.

Att skriva på ett korrekt sätt och som ser vettigt, seriöst och proffsigt ut är skriftlig korrekthet för elev 6. Eleven menar att skriftlig korrekthet är att använda styckeindelningar, undvika sårskrivningar och att skriva formellt.

Elev 5 tycker att det är väldigt viktigt att kunna skriva felfritt för att kunna bli tagen på allvar. Även elev 6 anser att det är viktigt att kunna skriva korrekt bland annat för att kunna skriva ett CV. Det ser bättre ut om man skriver på ett sätt som ser seriöst ut.

4.2 Dagens svenskundervisning

I detta avsnitt behandlar vi vad de intervjuade lärarna anser att de lägger ner mest tid på i sin undervisning. Vi kommer även in på informellt och formellt skriftspråk och om eleverna är medvetna om skillnaderna. Vi ser även hur lärarna arbetar med responsgivning och hur eleverna uppfattar den.

4.2.1 Gymnasielärare 1

På frågan om vad läraren fokuserar på i undervisningen svarar läraren att denne tycker att de muntliga momenten och litteraturmomenten är roligast. Det minst roliga i undervisningen är all rättning som skrivuppgifter innebär. Risken som lärare 1 beskriver är att undervisningen fokuseras till det som läraren själv tycker är roligt och inspirerande. För en lärare som tycker muntliga uppgifter är roligast finns också risken att eleverna får för lite skrivträning.

Under många år undervisades det inte i språkriktighet, men detta är något som lärare 1 introducerat igen. Läraren menar att detta kan vara en anledning till varför eleverna inte kan skillnaden på *de* och *dem*. I språkriktighet- och grammatikundervisningen använder sig läraren av övningar där eleverna får rätta till felaktigheter i en text och ibland har de även genomgång av uppgifterna. Många

gångar använder sig läraren av autentiska elevtexter och tar upp vanliga fel i elevernas uppsatser.

Läraren poängterar att grammatikundervisning är bra när denne behöver förklara för eleven varför den har gjort fel:

Just nu arbetar vi med huvudsats, bisats, subjekt, predikat, ordföljd och sådana saker och tanken är att när de sedan skriver ska de veta om det är en bisats. För ibland kan det vara svårt att prata om vad de har gjort för fel om man inte har det här gemensamma språket om språkriktighet. Jag hoppas att det hjälper att vi har undervisning i grammatik.

Tidigare, i den gamla gymnasieskolan, var det mer spridning på att man skulle kunna skriva olika sorts texter, enligt läraren. Nu fokuserar läroplanen främst på utredande och argumenterade texter. För att kunna skriva sagor, noveller eller mer konstnärliga texter måste eleverna läsa en annan kurs. Lärare 1 menar att skrivutbudet är begränsat. Att enbart skriva argumenterande texter blir tråkigt för såväl elever som lärare.

Det som försvårar skrivundervisningen är tid för responsgivning. Lärare 1 berättar att denne gärna låter eleverna skriva mer och att responsgivning då kan vara ett naturligt inslag. Undervisningen är dock i ständig tidsbrist och läraren anser att responsgivningen, tyvärr, blir drabbad. Om läraren fick välja skulle denne sitta ned med var och en av eleverna och gå igenom texterna som eleverna producerar, men det finns inte tid till det.

Om tiden inte hade varit ett återkommande bekymmer för lärare hade informanten kunnat arbeta mer aktivt med särskrivningar och andra felaktigheter som denne finner i elevtexter. Eleverna vet hur viktigt det är att skriva korrekt och att inte göra språkliga fel, men ändå slarvar de. I övrigt förklarar lärare 1 att stavning inte är ett stort problem då det finns såväl stavningsprogram som ordböcker som eleverna kan använda. Ibland har lärare 1 rättat språket för sig och innehållet för sig, ”då en fantastisk novell med bedrövligt språk naturligtvis förtjänar beröm”.

Trots att tid inte alltid finns för responsgivning är lärare 1 noggrann med att följa upp elevernas arbeten. Dock kan det ta tid innan eleverna får ta del av responsen. Ämnesarbetslaget på skolan där lärare 1 arbetar försöker ta fram så få uppgifter som möjligt som ändå ger betygsunderlag. Detta för att inte behöva ge respons på så många arbeten då det tar för lång tid. Lärarna vill hellre fokusera på få

arbeten och ge en ordentlig respons. Det är tack vare responsgivning som eleverna kan förbättras till nästa gång, enligt lärare 1.

4.2.2 Högstadielärare 2

Lärare 2 försöker att lägga fokus på alla delar – läsa, skriva och tala – i sin undervisning. Informanten arbetar mycket med skriftliga, muntliga och argumenterande delar. Det finns inget som läraren anser sig arbeta mer eller mindre med. Dock anser denne att muntligt är viktigt och därför försöker läraren att få eleverna delaktiga i muntliga sammanhang. Läraren tycker att det är viktigt oavsett vad de gör att de ställer sig själva frågan varför de gör det. Informanten menar även att de skall se sina framsteg och sin egen utveckling.

Informanten påpekar att en viktig del i undervisningen är grammatik. Läraren säger att de försöker få in grammatik i undervisningen. Denne menar att det är lättare att förklara varför det heter *han gav den till honom* och inte *han gav den till han* när man gått igenom grammatik innan. Dock undervisade läraren mer i grammatik förr än vad läraren gör nu.

När informanten läser en faktatext skriven av en elev bedömer läraren språket mycket. I noveller fokuserar läraren mer på innehållet och inlevelse och hur man fångar läsaren. Denne poängterar att fokus ligger på olika delar beroende på vad det är för typ av text. Under tidens gång försöker läraren ge kommentarer. Eleverna får hela tiden formativa bedömningar och i slutet får de en slutgiltig bedömning. Läraren menar att de får mycket respons under tidens gång.

Lärare 2 arbetar, som tidigare nämnts, med responsgivning. När eleverna skriver texter är läraren ofta inne och kommenterar i deras texter. Läraren påpekar, ger tips och låter dem tänka efter själva innan det rätta svaret kommer. Dessutom använder lärare 2 sig mycket av kamratrespons. Då får eleverna hjälpa varandra genom att läsa varandras texter och komma med goda råd och tips. Det medför, enligt lärare två, att eleverna redan i tidigt stadium börjar leta efter språkliga fel som de kan rätta till innan texten skall skickas för responsgivning. Läraren tycker att det är viktigt att eleverna får lära sig hur det svenska språket är uppbyggt.

4.2.3 Gymnasielärare 3

Denna lärares undervisning fokuseras på att tala, läsa och skriva. Vad som får mest prioritet är olika i olika årskurser. Dock har lärare 3 medvetet ökat läsningen i alla årskurser. För att eleverna skall lära sig skriva korrekt får de skriva mycket för att sedan bearbeta texten. Ibland har de genomgångar, men främst ligger fokus på läsning och skrivning. Läraren tror att det är oerhört viktigt att läsa. Att läsning bidrar till ett rikare språk är läraren övertygad om. För att utveckla skriftspråket finner läraren det nödvändigt att läsa, skriva och bearbeta texterna.

Eleverna förstår skillnaden mellan formellt och informellt skrivande, påstår läraren. Det är inget problem att få eleverna att vilja lära sig skriva mer formellt. De inser nyttan och tycker att det är roligt. Läraren tror att eleverna tycker att det är spännande att lära sig att behärska olika skrivtekniker.

De svårigheter som läraren kan se inom det formella skrivandet är att eleverna inte läser instruktionerna ordentligt. Om de läser och förstår instruktionerna gör de oftast rätt. Ibland har läraren lämnat ut en checklista som matchar instruktionerna för att underlätta ytterligare för eleverna. Detta har visat sig vara betydelsefullt i deras skrivutveckling.

Det viktigaste i en elevtext anser läraren vara innehållet. Det är även viktigt att det finns ett sammanhang och en röd tråd och att texten är läsvärd. Det är också viktigt, påpekar läraren, att den är korrekt skriven. Det får inte vara för mycket fel i en text om det skall vara värt att läsa den.

Om läraren frågar eleverna om denne skall rätta texterna ordentligt svarar eleverna alltid ja. Eleverna vill veta och lära sig. Det är en balansgång med rättstavningen. Det är ytterst viktigt att inte förstöra självförtroendet hos eleven utan bygga en trygg relation mellan lärare och elev, menar informanten. Responsgivning tar dock oerhört mycket tid, men någon gång per år försöker läraren att ha det med varje elev. Oftast får de bara tillbaka betygsmallen där de får se vad texten innehåller och vad texten saknar. Läraren påpekar att denne skulle lägga mer tid på responsgivning om tiden räckte till.

Orsaken till skriftspråkets förändring tror läraren är att eleverna inte läser idag. Trots att eleverna kan stava hyfsat tror inte läraren att lärare generellt kommenterar eller rättar stavfel och språkliga fel. Lärarna vill inte göra eleverna besvikna och ledsna genom att påpeka för många fel i deras texter och därför låter många lärare

bli, misstänker lärare 3. Många lärare glömmer nog bort att eleverna senare i livet ställs inför att visa upp sig och sin text och att eleverna hade tjänat på att få reda på de språkliga fel som texterna innehöll, enligt läraren. Detta ser läraren som ett stort problem och påpekar att även denne själv begår detta misstag.

4.2.4 Gymnasieelev 1 och 2

På frågan om vad som är viktigast i en text svarar elev 1 att det är nödvändigt att kunna stava korrekt. Samtidigt menar eleven att innehållet är viktigt för att göra texten intressant och läsvärd. Stavfel går alltid att rätta till, men en text med mycket stavfel förstör läsningen. Precis som elev 1 anser också elev 2 att såväl innehåll som stavning är viktigt i en text. Elev 2 tycker att det är viktigt med en tydlig text för att läsaren skall förstå. Att kunna stava rätt och sätta ut punkter är betydelsefullt.

Elev 1 och 2 är eniga om att en texts inledning och avslutning är viktiga för att läsaren skall få ett bra första och sista intryck av texten. När elev 1 skriver fokuseras det på det som läraren förväntar sig och textens inledning och avslutning. Slutligen kontrollerar eleven textens struktur och stavfel. På samma sätt tänker elev 2 mest på innehållet och låter språkliga fel rättas i slutskedet.

Både elev 1 och 2 vet skillnaden mellan formella och informella texter. Elev 1 beskriver formella texter som texter med finare ord, texter som skrivs till någon man inte känner eller till någon äldre. Elev 2 förklarar formella texter som de texter man skriver när du skall söka arbete. Informella texter är, menar såväl elev 1 som 2, de texter som de skriver till sina kompisar. Där kan de använda sig av slangord och uttryck som ingen annan förstår. Det är ingen som vill läsa informella texter, säger elev 2.

Båda eleverna är överens om att det är svårt att skriva formella texter. Det är svårt att finna de ord som är anpassade för den typen av texter. De anser att de i formella texter skall skriva ord som de inte använder i sin vardag. Därför är det komplicerat att hitta ersättningsord till de vardagliga orden. De förklarar orden som krångliga, men även tydliga och ord som är förklarande.

Båda eleverna saknar utförlig responsgivning från sin lärare. Lärarna ser mestadels till texternas innehåll och inte till meningsbyggnad eller språkliga fel. Lärarna förväntar sig att eleverna kan skriva, säger elev 1. Denne önskar även att lärarna kunde gå in mer och peta i texterna och utveckla deras texter. Eleverna är

överens om att de behöver mer hjälp inför framtiden och att responsgivning skulle ge dem den hjälp de behöver.

4.2.5 Högstadiееlev 3 och 4

När det gäller vad eleverna anser vara viktigast i en text menar elev 3 att innehållet är viktigt. Eleven poängterar även att man inte vill läsa en text som inte är skriven korrekt. Det blir det mycket jobbigare att läsa om det är många stavfel. Det är enklare att läsa om texten är skriven korrekt. Eleven själv fokuserar mer på att skriva ordentligt och korrekt än att fokusera på innehållet. Elev 4 anser att innehållet och budskapet är det viktiga. Stavningen är inte lika viktig, det spelar inte så stor roll. Eleven anser att stavningen går att rätta men inte innehållet. Elev 4 fokuserar på både och i sina texter. Denne försöker vara tydlig med vad denne vill. Dock anser eleven, trots allt, att det är budskapet som denne fokuserar mest på.

Både elev 3 och 4 är eniga om att de inte vet skillnaden på informella och formella texter. Efter en genomgång av vad informell och formell text betyder får vi veta att elev 3 anser att i en formell text skall allt vara korrekt. Man skall skriva mer ordentligt. Elev 4 anser att man måste tänka mer på hur man skriver och vilka ord man använder i en formell text. Eleven menar att denne skriver *ju* och *asså* och *typ* och det anser denne att man inte kan göra i en formell text. Det är viktigt enligt elev 4 att tänka till och skriva mer riktigt i en text som är formell.

Elev 3 säger att denne får hjälp av sin lärare som visar hur det skall vara om något är fel. Denne säger att läraren förklarar varför det är fel och inte bara säger att det är fel. Eleven anser även att man lär sig mycket på detta sätt och att de arbetar mycket med respons. Klasskamrater ger respons till varandra men om de vill så hjälper även läraren till och ger respons. Elev 4 säger även att denne får hjälp från sin lärare. Läraren rättar stavfel och instruerar om att vissa ord kan byta plats och även grammatiska fel påpekas. Elev 4 menar också att de arbetar mycket med respons för att utveckla sitt skriftspråk.

4.2.6 Gymnasieelev 5 och 6

I en text fokuserar elev 5 mest på innehållet, eftersom eleven redan har korrektheten med sig. Många andra, enligt elev 5, koncentrerar sig främst på innehållet och är slarviga med stavning. Det blir ofta svårt att förstå sammanhanget i deras texter.

Även elev 6 menar att innehållet är det viktigaste i en text men texten ser inte seriös ut om det är flera stavfel och därför är även stavning väsentligt. Det är viktigt att texten är sammanhängande och har en avslutning som knyter ihop innehållet.

Informella texter är brev till kompisar och formella texter är skoluppsatser och liknande, förklarar elev 6. Det svåra i en formell text är att hitta ett flyt i texten. Ytterligare svårigheter med att skriva en formell text är att kombinera den röda tråden med ett gott innehåll anser eleven. Elev 5 upplever inte några svårigheter i formellt skrivande men anser att det är mindre roligt att skriva formellt. Eleven finner det mer utvecklande att skriva berättande och personligt.

Eleverna är missnöjda med den responsgivning de får från lärarna. De menar båda två att de inte får särskilt mycket hjälp att utveckla sina texter. De får bara ett betyg. Eleverna efterfrågar mer responsgivning och vill att lärarna hjälper dem att utveckla det språkliga i texterna. Lärarna tar för givet att skriftspråket redan är invant och därför fokuserar inte lärarna på att korrigera och rätta språkliga fel, enligt elev 5. Elev 6 säger att lärarna har genomgångar men mycket får eleverna göra på egen hand.

4.3 Framtidens skriftspråk

I detta avsnitt kommer vi att behandla hur informanterna tror att Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket. Vi kommer även att beröra vad man kan göra för att underhålla och utveckla skriftspråket. I avsnittet kommer vi även att belysa om de intervjuade anser att vi är på väg mot en positiv eller negativ förändring vad gäller vårt sätt att skriva.

4.3.1 Gymnasielärare 1

Internets påverkan på språket är tydlig, menar lärare 1. Trots det påpekar läraren att de flesta elever kan skilja på hur de skall skriva i skolan jämfört med på fritiden. Elevernas uppsatser är inte skrivna med SMS-språk. När textformen är formell blir också språket formellt. Det är större risk för felaktigheter när eleverna skriver friare texter, då kan internetspråk lysa igenom. Läraren tror inte att skriftspråket har blivit sämre på grund av Internet, dock bredare.

För att eleverna skall kunna fortsätta utveckla sitt skriftspråk tror lärare 1 att de också måste skriva mycket. Läraren återkommer till responsgivning. Denne

understryker att det är viktigt att eleverna får respons på sina arbeten för att vidareutveckla språket och ta till sig ny kunskap. Ytterligare en viktig del i språkutvecklingen är, enligt läraren, att läsa mycket. Dock läser inte eleverna särskilt mycket idag och det är det största problemet. Om det är något som har påverkat skriftspråket är det bristen på läsande och inte Internet, tror lärare 1.

Språk skall ju förändras, menar lärare 1, men denne anser att det är på väg åt fel håll. Att skriftspråket är på väg att bli utslätat. Läraren vill skilja mer på skriftspråk och talspråk. *Han är större än mig* har idag blivit accepterat i skriftspråk, men för läraren är det inte korrekt. Samtidigt finns det andra tillfällen då lärare 1 rättat stavfel och kommit på att språket har förändrats. Det är tillåtet, enligt läraren, att skriva *dom* och det är viktigt att svensklärare uppdaterar sig. Risker, som läraren ser, är att det blir lite för acceptabelt att göra tokigheter. Det påverkar förståelsen av det man läser om det är för mycket felaktigheter i en text.

4.3.2 Högstadielärare 2

Lärare 2 anser att Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket mycket. Denne anser att eleverna skriver väldigt kort och snabbt. Telefonen finns alltid där och hjälper till att rätta orden. Läraren menar att det är viktigt att påpeka att det inte heter *TBX* utan att det heter *tillbaka*. Läraren anser även att det har blivit en ökning hos eleverna vad gäller särskrivningar. Denne tror att detta kommer från mobiltelefoner då telefonen inte rättar särskrivningar utan den tror att det är ”en jätte som är nervös”.

Läraren understryker att det är viktigt att läsa och skriva mycket för att underhålla och utveckla vårt skriftspråk. Denne anser att eleverna skriver mycket men de går sällan tillbaka och läser vad de har skrivit. Läraren menar att det är viktigt att arbeta med kamratrespons av den anledningen. Då läser alla elever igenom sina texter innan de ger dem till sina kamrater. De är oroliga över att få en kommentar av en kompis om stavfel och tittar därför igenom texten extra noga innan de ger över den.

Lärare 2 anser att det är viktigt att alla lärare hjälps åt att lära eleverna hur viktigt det är med skriftspråket för att vi inte skall gå mot en negativ förändring. Läraren tycker att eleverna skriver väldigt bra i dagsläget och det är något som måste fortsätta utvecklas. Dock är denne medveten om att ett språk alltid är föränderligt och att man måste följa med i utvecklingen.

4.3.3 Gymnasielärare 3

Läraren tycker att skriftspråket har blivit mycket enklare och att detta delvis är på grund av Internet och mobiltelefoner. Läraren upplever att det värsta SMS-språket inte längre finns kvar i elevernas texter. Eleverna har lärt sig att skriva ut orden.

Internets påverkan är stor, menar läraren, eftersom eleverna inte läser några längre texter på Internet. Internetläsning är mer överblicksläsning. För att förbättra och utveckla språket tror läraren att man måste ta sig an skönlitteraturen.

Tidningsartiklarna som eleverna läser på Internet är korta, enkla och inte vidare fördjupande. Många gånger läser eleverna bara rubrikerna.

Läraren återkommer flera gånger till läsningens betydelse. Även för lärarnas del är det viktigt att läsa och fortsätta utveckla sitt språk. Läraren anser att dennes språk är sämre idag än vad det var när denne var nyutbildad lärare. Läraren var duktigare på att skriva tidigare men har nu blivit "förstörd" av elevuppsatser. Lärare måste läsa och skriva mycket för att behålla ett gott skriftspråk. Det är mycket rapportskrivande och formellt skrivande och lite berättande i skolan. Detta kan bidra till såväl elever som lärare tappar känslan i språket eftersom det blir mycket formellt. Det skapande och uttrycksfulla som berättande texter ger försvinner om det inte tas i anspråk.

Läraren har inte funderat på huruvida vi går mot en positiv eller negativ förändring av skriftspråket. Dock anmärker läraren att dennes svar under intervjun pekar på en negativ förändring. Läraren tror att vi går mot ett mer förenklat språk. Orsakerna till detta kan vara många men en viktig del är att eleverna inte läser böcker. De skriftspråkliga skillnaderna ökar mellan eleverna, tror läraren, och det finns alldeles för många elever som inte kan skriva korrekt. Att skriftspråket försämrats och att språkskillnaderna mellan eleverna ökar oroar läraren.

Det är en medborgerlig rättighet att få läsa svenska i skolan och utveckla sitt språk, avslutar läraren.

4.3.4 Gymnasieelev 1 och 2

För att utveckla skriftspråket tror elev 1 att det är viktigt att inte använda datorerna för mycket utan att istället skriva mer med papper och penna. Eleven påpekar att denne ser stor skillnad på de som är yngre och som mestadels skriver på datorer jämfört med äldre ungdomar som har fått använda handskrift. Denne menar att dessa inte är lika bra på att stava. Datorn är ett bra hjälpmedel, men den används för

mycket. När elev 1 gick i låg- och mellanstadiet var handstilen viktig och de fokuserade mycket på att skriva fint. Idag har datorerna tagit över enligt denne.

Elev 2 tycker att det skall läggas mer fokus på ”punkter”, stavning och hur texten ser ut. Idag får eleverna skriva nästan som de vill och det är inte bra. Eleven tycker att det skall ställas högre krav på elevernas skriftspråk och tror att det kommer att utveckla dem.

Eleverna är överens om att Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket negativt. På mobiltelefonerna används förkortningar och tillslut vet inte eleverna det fullständiga ordet. Datorer, Internet och SMS hjälper eleverna för mycket. Eleverna menar att de inte lär sig något då stavfel rättas automatiskt på datorn eller i telefonen. Därför tycker de att det är bättre att skriva förhand.

Eleverna är också överens om att de skriver olika beroende på vem de skall skriva till. De anpassar sina ord beroende på vem mottagaren är. Det kan skilja sig mellan lärare och lärare men främst beroende på om mottagaren är en lärare eller en elev. Till lärarna skriver de aldrig respektlöst, men det kan de göra till kompisar då de förstår att avsändaren inte menar något illa.

Eleverna anser också att det är viktigt att skriva korrekt, även om de skriver på sociala medier. Elev 1 säger att denne skriver likadant överallt och vill alltid skriva korrekt och riktigt. Elev 2 menar att denne inte vill skriva dåligt på sociala medier, men i en privat chatt spelar inte språket lika stor roll. Där är det bara en mottagare som ser.

”Språket börjar bli sämre än vad det var förr, till och med jag ser det”, säger elev 1. Det är en modern värld. Eleven tror att man förr använde sig av skriftspråket mer och handstilen var viktigare. Nu är det helt oviktigt, enligt informanten, då datorer finns och kan göra jobbet. Även elev 2 anser att vi går mot en negativ förändring:

Jag tycker att vi inte har lärt oss så mycket som vi borde ha lärt oss. Jag vill lära mig svåra ord och begrepp. Vi ligger fortfarande på en grundnivå, vi arbetar med saker vi redan har lärt oss. Det är inte så avancerat.

4.3.5 Högstadiellev 3 och 4

För att underhålla och utveckla sitt skriftspråk anser elev 3 att det är viktigt att tänka på att ha ett korrekt språk när man skriver formella texter och inte skriva som man skriver annars. Elev 4 anser att det är viktigt att arbeta mer med den skriftliga delen i

skolan och att lära sig mer om hur man skall skriva. Nu anser eleven, till exempel, att det är vanligt att man skriver *TSM* istället för *tillsammans*. Förkortningar anser eleven vara väldigt vanligt. Eleven menar att det är så ungdomarna skriver nu. Denne anser att det är viktigt för framtidens skull att kunna skriva de riktiga orden och inte bara förkortningarna. Eleven tycker även att det kan vara svårt ibland att komma på vad det riktiga ordet är då eleven oftast använder förkortningar.

Eleverna är eniga om att Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket. Elev 3 säger att denne kommer på sig själv med att skriva "SMS-språk" och får därför tänka till hur ord stavas egentligen. Elev 3 påpekar att de flesta skriver av bara farten; eleverna är vana vid att skriva slarvigt. Elev 4 understryker att Internet och mobiltelefoner påverkar hela tiden. Eleven säger att de alltid sitter och tittar på sociala medier och det blir mer vanligt att man ser en mening full med "småord" istället för en korrekt mening. Eleven anser att det påverkar väldigt mycket och det bidrar till att eleven använder "småord" när denne skriver. Elev 4 tror att det påverkar det formella språket negativt. Eftersom dessa "småord" används ofta blir det automatiskt att de använder sig av dessa även i skolan.

Eleverna är även eniga om att man skriver olika beroende på vem mottagaren är. Elev 3 säger att denne skriver mer utförligt och längre till sin mamma än om denne skriver till en vän. Även elev 4 säger att denne skriver på ett visst sätt till sin mamma. Till sin mamma är denne snäll, trevlig och gullig. Till sina kompisar kan eleven använda andra ord. Eleven menar att denne har lättare att använda svordomar om denne skriver till sina kompisar än till sina föräldrar eller till någon lärare. Till sin lärare skriver elev 4 mer sakligt och allvarligt.

Elev 3 skriver även olika beroende på var denne skriver. I SMS påpekar eleven att det inte gör något om det blir fel. På Facebook kan alla se om det blir stavfel och därför är man mer noggrann där. Elev 4 däremot skriver likadant oavsett var denne skriver. Dock anser eleven att dennes skrift- och talspråk är olika.

Elev 3 läser mycket och är van vid att ha korrekt svenska. Dock tror eleven att vi är på väg mot en negativ förändring när det gäller elever som inte läser mycket. Eleven anser att de antagligen inte tänker lika mycket och de skriver även om de inte vet om det är korrekt. Eleven misstänker att det i framtiden kommer att bli svårare för de elever som inte läser. Eleven tror även att samma skrivna språk kommer att vara kvar länge; dock kan det ändras längre fram. Elev 4 tror att vi är på väg mot en negativ förändring eftersom många av dagens elever använder "småord", exempelvis

förkortningar och förenklingar. Eleven anar att den riktiga stavningen på så sätt kan glömmas bort och att det är negativt.

4.3.6 Gymnasieelev 5 och 6

För att utveckla skriftspråket tycker elev 5 att eleverna skall få skriva mer och få mer respons. Eleven efterfrågar responsgivning där eleverna sinsemellan kan dela texterna och diskutera dem och ge varandra förslag. Responsgivning tror eleven skulle leda till utveckling hos många. Elev 6 tycker att det är viktigt att fortsätta skriva texter även utanför skolan och att skriva olika typer av texter.

Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket både positivt och negativt, menar både elev 5 och 6. De understryker att fördelarna med Internet är att det är enkelt att lära sig nya ord och slå upp dessa eller deras betydelse. Genom att använda Internet och datorer utvecklas eleverna mer. Tyvärr anser elev 5 att Internet och mobiltelefoner har fått för stor plats och att många elever använder dem till att surfa istället för att använda dem som hjälp eller läromedel. Mobiltelefonerna leder till mycket informellt skrivande, säger elev 6. Detta kan bidra till att det informella språket används felaktigt i formella texter som skrivs i skolan. Eleverna påverkas av mobiltelefoner och hur skriftspråket används där.

Elev 6 menar att skriftspråket skiljer sig beroende på vem mottagaren är. Eleven skriver på ett sätt till, exempelvis, sin mamma och på ett annat sätt till sin lärare. I skolan får eleverna skriva texter till olika mottagare för att öva på att formulera sig till, exempelvis, en politiker eller en pensionär. Elev 5 anser att det är värdefullt att lära sig detta.

I en chatt skriver elev 5 informellt och på ett slapt sätt, eftersom ingen annan än mottagaren kommer att läsa texten. På Facebook däremot skriver eleven mer korrekt, eftersom det är fler mottagare i olika ålderskategorier. Omedvetet skriver elev 6 olika beroende på vilka sociala medier denne använder. Eleven påverkas av hur andra skriver i olika forum.

Vi går mot en negativ förändring då vi skriver mer och mer formellt och mindre personligt, säger elev 5. Tidigare fick eleverna skriva mer berättande texter, men nu skriver eleverna övervägande formella texter. Även elev 6 menar att vi går mot en negativ förändring då det inte skrivs lika mycket för hand längre. Eleven tycker att även om datorer utvecklar skriftspråket skall vi även kunna skriva förhand. Dock ser inte eleverna något negativt med hur det ser ut idag.

4.4 Sammanfattning

Nedan följer en sammanfattning av vårt resultat. Vi har valt att sammanfatta resultatet i löpande text men även genom matriser. Matriserna har vi gjort för att läsaren skall kunna göra egna tolkningar av resultatet och koppla dem mellan lärare och elev.

4.4.1 Skriftlig korrekthet

Samtliga informanter är överens om att skriftlig korrekthet innebär att följa de skriftspråksregler som finns, för bland annat rättstavning, meningsbyggnad och ordföljd. Lärarna slår fast att skrift är skrift och tal är tal och att dessa olika kommunikationsformer skall skiljas. De intervjuade lärarnas uppfattning är att det är en nödvändighet att ha skriftspråkliga kunskaper. Grammatik undervisas i begränsad omfattning men samtliga lärare berättar att de stundom har grammatikundervisning och genomgångar.

Det har skett en skriftspråklig förändring men lärarna är överens om att en förändring är naturlig. Samtliga lärare understryker att den största förändringen ligger i förenklingen av det skrivna språket. Eleverna skriver mycket mer vardagligt och enkelt idag. Detta kan återses i elevernas ordval och skriftliga variation. Texterna inte är lika uttrycksfulla längre. Samtliga lärare anser att det är en ytterst viktig aspekt att få eleverna att läsa mer litteratur för att på så sätt utveckla skriftspråket.

Majoriteten av elevernas uppfattning är att skriftlig korrekthet innebär att skribenten skriver utan stavfel och utan särskrivningar. Eleverna menar att en text skall skrivas korrekt och med hjälp av de skriftspråksregler som finns. Flertalet av de intervjuade är överens om att det är viktigt med en korrekt skriven text för att läsaren skall förstå textens budskap. Samtliga elever anser att det är nödvändigt att kunna uttrycka sig korrekt i skrift. En korrekt skriven text skall enligt övervägande del av eleverna vara välformulerad, tydlig och innehålla mer komplicerade ord än vad till exempel talspråket kräver. Detta är viktigt för att skribenten skall tas på allvar.

Nedan följer en matris där läsaren kan se tydligt vad lärare samt elever anser om skriftlig korrekthet.

Informanter	Skriftlig korrekthet
Lärare 1	Att skriva rätt. Kunna skillnaden mellan informellt och formellt skriftspråk. Att kunna skriva fullständigt.

Elev 1	Att inte skriva stavfel, utan formulera meningar korrekt. Att skriva snyggt.
Elev 2	Att kunna skriva genrebaserat. Att skriva så människor förstår.
Lärare 2	Att kunna skriva en korrekt text, stavning och meningsbyggnad skall vara korrekt.
Elev 3	Att skriva felfritt och regelrätt. Att använda skriftspråkliga ord i texter, inte talspråk.
Elev 4	Att skriva på ett felfritt sätt, att kunna stava och skriva rätt.
Lärare 3	Att kunna skriva formellt, stava rätt och regelrättiga meningar.
Elev 5	Att kunna skriva en text utan stavfel och särskrivningar.
Elev 6	Att skriva på ett korrekt sätt som ser vettigt, seriöst och proffsigt ut.

4.4.2 Dagens svenskundervisning

Samtliga lärares uppfattning är att det är viktigt att skriva mycket för att utveckla skriftspråket. Nackdelen med skrivuppgifter är den tidskrävande rättningen, menar lärarna. Lärarna är överens om läsningens betydelse för språkutvecklingen.

Responsgivning är någonting som lärarna försöker att arbeta med. Lärarna påpekar att det är ett effektivt hjälpmedel för att utveckla elevernas skriftspråk. Lärarna önskar att det fanns mer tid för responsgivning. De anser att det är ett bra redskap för skrivutveckling, om än tidskrävande.

Elevernas uppfattning är att responsgivning leder till bättre skriftspråk. Dock saknar majoriteten av eleverna responsgivning från sina respektive lärare. De önskar att lärarna kommenterade och hjälpte dem mer när de bearbetar och skriver texter. Två av eleverna är dock nöjda med den responsgivning de får. Deras lärare hjälper dem mycket med språk och grammatik och detta har utvecklat elevernas skriftspråk. I deras klass arbetar de också mycket med kamratrespons vilket är uppskattat.

Nedan följer en matris där läsaren kan se tydligt vad lärare samt elever anser om dagens svenskundervisning.

Informanter	Dagens svenskundervisning
Lärare 1	Fokuseras på det läraren anser vara roligast, exempelvis muntliga uppgifter och litteraturmoment. Tidsbrist bidrar till en utesluten responsgivning.
Elev 1	Saknar respons från sin lärare. Läraren fokuserar på texternas innehåll snarare än form. Eleven vill ha djupgående respons på sina texter.
Elev 2	Saknar respons från sin lärare. Läraren fokuserar på texternas innehåll snarare än form.
Lärare 2	Fokuserar på alla delar – läsa, skriva och tala – i sin undervisning. Muntliga övningar och grammatik är viktigt. Ger respons under arbetets gång.
Elev 3	Får hjälp av sin lärare som visar fel i texter, läraren förklarar även vad som är fel.
Elev 4	Får hjälp av sin lärare som rättar stavfel och ger vidare instruktion om texterna. Arbetar mycket med respons.
Lärare 3	Fokuserar på alla delar – läsa, skriva och tala – i sin undervisning.

	Läsningen har dock ökat i lärarens undervisning. Har responsgivning en gång per år.
Elev 5	Är missnöjd med den responsgivning eleven får. Läraren tar för givet att språket redan är invant.
Elev 6	Är missnöjd med den responsgivning eleven får. Läraren har genomgångar men mycket får eleverna göra på egen hand.

4.4.3 Framtidens språk

Lärarnas uppfattning är att Internets påverkan är stor och att språket är under ständig förändring. Lärarna menar att skriftspråket är på väg mot en negativ förändring. De anser att skillnaderna mellan elevernas språkkunskaper ökar och de oroas över framtiden.

Eleverna är medvetna om Internets påverkan men upplever detta på olika sätt. Två av eleverna anser att eleverna bör få skriva mer för hand för att utveckla skriftspråket och inte använda datorerna för mycket. Två av eleverna tror att Internet och mobiltelefoner har bidragit till att förkortningar och förenklingar används mer flitigt. Eleverna upplever att det är svårt att komma på det korrekta ordet då de ofta använder sig av slangord eller förenklingar. Dock påpekar samtliga elever att det är av största vikt att tänka aktivt på skriftspråket för att fortsätta utvecklas. En av eleverna säger att det finns positiva delar med Internet och mobiltelefoner. Det positiva som eleven nämner är att de lär sig nya ord genom datorerna.

Eleverna är överens om att de vill lära sig mer och utveckla sitt skriftspråk. En av eleverna säger att de fortfarande skriver på grundnivå och lär sig ingenting nytt. Eleven vill utveckla ett mer avancerat och nyanserat språk. Alla elever är överens om att vi är på väg mot en negativ förändring av skriftspråket.

Nedan följer en matris där läsaren kan se tydligt vad lärare samt elever anser om framtidens språk.

Informanter	Internet och mobiltelefoners inflytande på skriftspråket
Lärare 1	Tror att eleverna kan skillnaden på Internet-språk och ett korrekt skriftspråk. Språket är på väg mot fel håll, skriftspråket är på väg att bli utslätat. Vill skilja mer på tal- och skriftspråk.
Elev 1	Viktigt att skriva med papper och penna för att bli bra på att stava. Datorn används för mycket. Internet och mobiltelefoner påverkar negativt. Skriver alltid korrekt och riktigt. Språket på väg mot ett negativt håll.
Elev 2	Mer fokus borde ligga på form. Internet och mobiltelefoner påverkar negativt. Språket på väg mot ett negativt håll.
Lärare 2	Internet och mobiltelefoner påverkar mycket, eleverna skriver kort och snabbt. Viktigt med läsning och responsgivning för underhållning av skriftspråket.

Elev 3	Viktigt med ett korrekt skriftspråk i formella texter. Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket negativt. Tror att vi är på väg mot en negativ förändring.
Elev 4	Viktigt att arbeta mer med skriftliga delar i skolan. Vanligt att eleven använder sig av kortord. Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket negativt. Tror att vi är på väg mot en negativ förändring.
Lärare 3	Elevernas skriftspråk har förenklats på grund av Internet och mobiltelefoner. Viktigt att läsa. Språket är på väg mot en negativ förändring.
Elev 5	Viktigt att få skriva mer och få ta del av respons. Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket både negativt och positivt. Språket är på väg mot en negativ förändring.
Elev 6	Viktigt att skriva olika typer av texter. Internet och mobiltelefoner påverkar skriftspråket både negativt och positivt. Språket är på väg mot en negativ förändring.

5 Analys

Vi kommer nu att analysera det resultat vi funnit i vår studie, det vill säga de uppfattningar våra informanter har om vårt valda ämne. I detta kapitel återges skillnader och likheter mellan lärarnas och elevernas uppfattningar. Vi kommer att diskutera vårt resultat relaterat till tidigare forskning.

5.1 Skriftlig korrekthet

Det mest genomgående resultatet är att skriftspråket har förenklats och även fortsätter att förenklas, enligt de intervjuade personernas uppfattning. Detta är i enighet med vad Molde (1970), Einarsson (2009) och Lundahl och Sjöstedt (2006) anser. Författarna anser att människors talspråk, i större utsträckning än tidigare, slår igenom i skriften vilket är något som även informanterna uppfattar.

Informanternas uppfattning är att skriftlig korrekthet handlar om att kunna skriva såväl informellt som formellt. Det stämmer överens med det Einarsson (2009) skriver om. Att veta i vilka sammanhang som en text skall vara informell och formell anses, enligt Einarsson (2009), vara skriftlig korrekthet. Eleverna är, idag, mer informella i sitt sätt att skriva och finner ofta svårigheter med att uttrycka sig med formella och komplicerade ord, enligt lärarna. En förklaring till detta kan, enligt lärarna, vara att det inte är någon variation på texterna som skrivs på gymnasiet, det är för lite fokus på skönlitterärt skrivande, bland annat. Både lärare och elever är medvetna om denna problematik och behöver läsa andra kurser än svenskämnet för att få ta del av genrebaserad skrivträning. Enligt Schamp-Bjerede (2012) är det viktigt

som svensklärare att ställa krav på de texter som skrivs. Hon menar att elever skall veta att ett e-postmeddelande till en lärare skall vara skrivet formellt. Det är lärarens uppdrag att förmedla denna kunskap och information till eleverna.

Vad gäller skriftlig korrekthet har studien visat skilda uppfattningar. Det har visats att eleverna har lättare att ta till ett mindre korrekt skriftspråk. Dock har det även uppdragats att alla lärare inte är ense om detta påstående. Majoriteten av de intervjuade påpekar att en förenkling och försämring har skett och detta var ingen skillnad oavsett om de intervjuade är på grundskolan eller gymnasiet. En minoritet av de intervjuade ser en skriftlig korrekthet som faktiskt inte har försämrats.

Skriftlig korrekthet förklaras även som konsten att kunna använda sig av skriftspråkets regler, där talspråket inte blir implicerat. Molde (1970) och Ståhle (1970) menar, precis som informanternas uppfattning, att skriftspråket har fått ge efter för talspråket i vissa avseenden. Eleverna är medvetna om svårigheterna som det kan medföra när talspråket får ta för stor plats i skriftspråket. Mer vardagliga ord får ta plats i skriftspråket och det visar även studien.

5.2 Dagens svenskundervisning

I detta avsnitt kommer vi att beröra läsningens och responsgivningens betydelse för den skriftliga korrektheten.

5.2.1 Läsningens betydelse

Såväl lärare som elever ser läsningens betydelse för att kunna utveckla sitt skriftspråk. De intervjuade upplever att läsning kan bidra till att människor blir bättre på att skriva. Trots vetskapen om läsningens betydelse ägnas inte undervisningen eller elevernas privatliv till detta. Dock har kravet på läsförmågan förändrats enligt Längsjö och Nilsson (2005). Författarna menar att det är av största vikt att eleverna är goda läsare då skolan, till stor del, bygger på det skrivna ordet. Det har visat sig att lärarna tycker att läsning är positivt men det är svårt att få eleverna att bli intresserade av läsning. Som tidigare nämnts är många forskare eniga om att språket går mot en förenkling. Informanternas uppfattning är att detta kan ha att göra med att människor inte läser lika mycket som man en gång gjorde. Lärare och elever belyser vikten av läsning och är eniga om att språket påverkas positivt av

det. Läsning bidrar till ett rikare ordförråd och detta kan motverka en förenkling av språket, enligt lärarna.

5.2.2 Responsgivningens betydelse

Studien har visat att responsens betydelse spelar en stor roll för elevers skrivutveckling. Informanternas uppfattning är, precis som vi kan läsa i forskningslitteraturen, att responsgivning och handledning har en betydande roll för just skrivutvecklingen. Dock har det visat sig att eleverna vill ha mer djupgående respons på detaljnivå. Dock är lärarna rädda för att påpeka småfel och därmed skada elevernas självkänsla och självförtroende vad gäller skrivandet. Granwald (2012) skriver om respons och påpekar att det är viktigt med både muntlig och skriftlig respons. Det är även av största vikt att ge positiva synpunkter och inte värdeomdömen. Genom att ge värdeomdömen kan elevers självförtroende gällande skrivande skadas och detta kan bidra till att skrivutvecklingen avstannas. Eleverna anser att det är svårt att utvecklas när de inte får ta del av lärarnas handledning. För att kunna förbättras behöver eleverna få ta del av lärarnas respons. Studien visar att lärarna skulle vilja ge mer allmän respons men att tidsbristen är ett stort problem. Norberg Brorsson (2007) menar att respons är någonting som kan ges av såväl lärare som elever. Genom att låta eleverna ge varandra respons kan man kringgå problemet gällande tidsbrist.

Längsjö och Nilsson (2005), precis som Svedner (2010), betonar vikten av lärarledd handledning och att det är viktigt att lärarna visar det eleverna kan och vad som kan utvecklas. Det är viktigt att belysa en positiv utveckling för att stärka eleverna och för att ge dem ett fortsatt intresse för skrift. Svedner (2010) skriver att lärare anser att det är "fel" att rätta samtliga fel i en elevs text. Dock anser de intervjuade lärarna att det även är fel att låta dessa stå kvar ommarkerade. Svedner (2010) anser att rättning skall ersättas med handledning. Både Svedner (2010) och de intervjuade lärarna tycker att det är en svår balansgång att veta var gränsen skall dras vid responsgivning. Sammanfattningsvis är eleverna eniga om att de vill ha mer responsgivning än vad de får och lärarna vill ge mer respons än de hinner.

5.3 Internet och mobiltelefoners inflytande på skriftspråket

Hallencreutz (2002) belyser särskrivningar och även lärarna är medvetna om att detta är ett problem som finns hos många elever. Vad gäller särskrivningar kan det, enligt våra informanter, härledas till mobiltelefoner och datorer. Studien visar att datorer, i många fall, uppfattas som ett positivt hjälpmedel i undervisningen. Tillgängligheten för eleverna har ökat i och med datorernas entré då eleverna på ett smidigt sätt kan slå upp ord, få hjälp med stavning och även söka information på ett smidigt sätt. Problematiken kommer dock in då eleverna, på grund av detta, inte behöver lära sig hur vissa ord stavas och om de särskrivs eller inte. Detta då de förlitar sig på datorernas stavningskontroll, vilket även gäller mobiltelefoner, enligt de intervjuade. Elevernas användning av mobiltelefoner kan öka särskrivningar och stavfel, enligt lärarnas uppfattning. Det är på grund av att mobiltelefonens stavningskontroll inte rättar de särskrivningar som är rättstavade, exempel ”jätte nervös”. Både lärare och elever, precis som Hallencreutz (2002), är medvetna om denna problematik med särskrivningar i elevtexter.

Einarsson (2009) menar, precis som informanterna, att det har blivit vanligare med kortord i skriftspråket. Det har visats att användandet av kortord bidragit till att elever kan ha svårt att veta ursprungsordet. Såväl elever som lärare är medvetna om detta problem. Informanterna konstaterar att det kan ha att göra med mobiltelefoner och Internets påverkan.

6 Diskussion

I detta avsnitt diskuterar vi metod och resultat och vi kommer även att diskutera nya forskningsfrågor.

6.1 Metoddiskussion

Olika metoder har både fördelar och nackdelar och dessa övervägdes noga inför denna studie. Det som i slutändan kändes mest relevant och givande var en kvalitativ inriktning med intervjuer som vi även använde oss av. Valet gjordes för att vi skulle kunna använda oss av öppna frågor och dessutom kunna ställa följdfrågor. Vi kände

att det var positivt för vår undersökning att kunna ställa följdfrågor, då vi fick möjlighet att göra det vid flera tillfällen. Med tanke på det ämne vi valde hade en enkätundersökning som komplement kunnat bidra mycket till resultatet. Vi var väldigt fokuserade på att intervjuer var det enda rätta för oss och vikten av ett djup i vår uppsats vägde tungt. I efterhand hade det varit intressant med enkäter för att nå ut till fler elever och på så sätt kunna ställa elever mot lärare på ett mer resultatrikt och övertygande sätt. Det hade även varit av intressant för studiens skull att använda sig av observationer. På grund av tidsbrist valdes denna metod bort. Det finns en risk med intervjuer och det är att informanterna säger det de tror att vi vill höra och inte hur det egentligen är. Genom observationer kan vi undersöka om det informanterna säger stämmer. Hade vi haft mer tid på oss så hade vi valt att observera vid olika tillfällen.

Vi valde att enbart använda oss av dubbla uppsättningar bandinspelare. Detta var rätt beslut i efterhand då vi under en intervju missade att starta den ena bandinspelaren. Vi förde inte anteckningar och det är ingenting vi ångrar i efterhand. Vi är fortfarande övertygade om att det hade stört vår fokus. Vi känner i efterhand att det var rätt val av metod då vi fick svar på våra forskningsfrågor. Dock hade det varit intressant att använda sig av filminspelning och det var även någonting som vi funderade över innan. Vi är eniga om att det är svårt att veta om en filminspelning stör mer än det bidrar och därför är vi kluvna till om detta var rätt val att utesluta den metoden.

En kvalitativ undersökning ansågs vara ett bättre alternativ än en kvantitativ undersökning, med exempelvis enkäter, då det var viktigt för oss att få ett djupt perspektiv med hjälp av våra frågor. Det djupa perspektivet uppnådde vi med hjälp av frågorna vi ställde men mycket tack vare det följdfrågor vi kunde ställa. Dock hade vi även kunnat få en bredd i uppsatsen genom att använda oss av exempelvis enkäter och det är någonting som vi kommer att tänka på i framtiden. Det var först under intervjutillfället som de intervjuade fick ta del av frågorna. I efterhand känner vi att det var rätt beslut då vi tror att vi fick de ärliga svar som vi var ute efter. En risk med att lämna ut frågorna i förväg är att lärare och elev kan få tid att bli synkade i sina svar vilket vi ville undvika.

Trots att det kan vara av intresse att intervjua människor vi inte har någon tidigare relation till tillämpades ett bekvämlighetsurval. Risken för förskönade svar kan vara aningen större vid ett bekvämlighetsurval men detta är ingenting som vi

ansåg vara ett problem. Detta sågs inte som ett problem för oss då vi gjorde allt vi kunde för att få så ärliga svar som möjligt. Dock kan det ha påverkat resultatet utan vår vetskap och vi är eniga om att det kan vara mer positivt för en studie att inte använda sig av bekvämlighetsurval. Vi var tvungna att tillämpa detta urval då det var svårt att komma i kontakt med lärare som vi inte hade en relation till tidigare.

Det är även viktigt under en intervju att vara objektiv. Detta blev aningen problematiskt för oss då vi redan, genom vår verksamhetsförlagda utbildning, hade en uppfattning om det valda ämnet. Vi var noggranna med att inte vinkla frågorna efter våra uppfattningar utan vi strävade, trots våra tankar om ämnet, efter objektivitet. Genom att båda författarna medverkade bidrog även det till ytterligare objektivitet då intervjuerna baserades på två tolkningar och inte bara en.

6.2 Resultatdiskussion

Vi kommer i detta kapitel att använda oss av en jämförelsedisposition. Här jämför vi vårt resultat och detta diskuteras även. Hellspong och Ledin (1997) menar att denna princip bör användas i texter där skribenterna skriver om uppfattningar som antingen liknar varandra eller skiljer sig åt.

Våra informanternas uppfattning om skriftlig korrekthet är att följa de skriftspråkliga regler som finns och att kunna skriva genrebaserat. Samtliga informanter anser att skriftspråket förenklas och att detta påverkar den skriftliga korrektheten. I vår litteraturgenomgång kan vi uppfatta att många författare, precis som informanterna, anser att språket är på väg mot en förenkling på olika sätt. Dock fanns det ingen konkret lösning på hur man kan göra för att motverka det. Viljan att få eleverna att skriva korrekt fanns hos alla lärare och i olika skepnader men detta var inte något som de tillämpade alla gånger på grund av bland annat den tidsbrist som råder. Lärarna känner en oro över det förenklade och mindre korrekta skriftspråket men det verkar inte som att de prioriterar att ändra situationen. Lärarnas uppfattning varatt en förändring till det sämre har skett. Det verkar som att det är en förändring som inte går att påverka på grund av tidsbrist.

Elevernas syn gällande skriftlig korrekthet är att det innebär att skriva korrekt och tillämpa de regler som skriften kräver. De ger exempel på att stava rätt, att inte använda kortord, SMS-språk eller särskrivningar. Vi finner det intressant att eleverna är måna om att bevara skriftspråket och att de vill mer än lärarna kan erbjuda.

En stor anledning till att vi valde just detta undersökningsområde var att vi under våra praktikperioder har upplevt en försämring av skriftspråket. Vi är eniga om att det verkar som att elever skriver mer förenklat och använder mer slang och SMS-språk i elevtexter, jämfört med vår skolgång. Detta var någonting som styrktes i vår undersökning, av lärare, elever och av litteraturen. En uppfattning hos oss har varit att skriftspråket går mer och mer mot en förenkling och att det talade språket blir mer accepterat i skrift. Vår åsikt är att det är viktigt att kunna skilja på tal och skrift. För att kunna ta del av alla möjligheter som finns i samhället skall elever gå ut från gymnasiet med en god kunskap i skrift. Att döma av intervjuerna är eleverna medvetna om skillnaderna mellan tal- och skriftspråk men skriver ändå inte formellt när det krävs. Många gånger ligger SMS-språket närmre till hands för eleverna och de får anstränga sig för att finna de korrekta orden. Detta kan motarbetas genom att ha tydliga genomgångar inför varje skrivmoment. Ytterligare en lösning kan vara att lyfta klassiska ”fel” elever gör i formella respektive informella texter. Elever bör inte skriva informellt i en formell text.

Någonting som har lyfts fram i studien är läsningens betydelse för elevers skrivutveckling. Majoriteten av informanterna var medvetna om vikten av läsning och hur det kan bidra till att man blir bättre på att skriva. En av lärarna påpekade hur viktigt det är att elever är medvetna om hur olika texter skall se ut. Denne underströk även att eleverna måste ha läst mycket för att förstå hur olika texter utformas. Det är viktigt som lärare att vara medveten om vilket ansvar man bär för elevers fortsatta skrivutveckling. Det är viktigt att den inte avstannar och det går inte att lägga för mycket ansvar hos eleverna. Ansvar skall ligga hos läraren och det skall vara lärarens intresse att undervisa eleverna och att lära dem om hur olika texter utformas. Det är ingenting som elever skall behöva ta reda på själva, den servicen skall lärare stå för och undervisa om.

Enligt informanternas uppfattning är responsgivning en viktig del av att utveckla sitt skriftspråk. En problematik finns i tidsbristen som lärarna påpekar. Detta gör att eleverna inte får den respons som de bör få för att kunna förbättra sitt skrivande. Någonting som var gemensamt för eleverna var att de alla ville ha mer responsgivning. Lärarna ansåg dock att det är svårt att veta hur mycket de skall gå in och peta i elevernas texter. En lösning kan vara att lärarna frågar eleverna hur djupgående respons de vill ha även om detta skall ligga i lärarens kompetens. Även om eleverna inte har kunskap om hur mycket respons som bör ges är en befintlig

respons alltid bättre än en obefintlig. Ytterligare en lösning för responsgivning kan vara kamratrespons som även en av lärarna arbetar med. Detta är inte lika tidskrävande för lärarna. Kamratrespons är utvecklande för elever vad gäller att både ge och få respons. En fråga vi ställer oss är om svensklärarna bör få mindre undervisningstid till förmån för rättning och handledning och på så sätt kunna vårda elevernas skriftspråk.

Vi oroas över lärarna och elevernas tro angående framtiden. Informanternas uppfattning var att vi går mot en negativ förändring av skriftspråket. Vi är inte mot en förändring av skriftspråket men vi anser att det är oacceptabelt med en försämring som innefattar SMS-språk i formella texter. Om lärarna är medvetna om denna försämring bör de aktivt motverka den genom, exempelvis, ovanstående lösningar. Enligt Linell (1982) har skriftspråket högre status än det talade språket. Om framtiden ser sig som informanterna anar kan denna status snart minska och vara på samma nivå som talspråket. Ett korrekt skriftspråk tyder på en medvetenhet hos människor att vilja utvecklas och att vilja vårda skriftspråket. Vi anser även att det kan bli svårt att ta människor på allvar och även att förstå en texts innehåll om den inte är korrekt skriven. Som vi nämnt tidigare är vi inte mot en förändring i sig men det är viktigt att kunna hantera ett korrekt skriftspråk även om det inte alltid används.

Sammanfattningsvis anser vi att språk är makt. I vår kommande yrkesroll hoppas vi kunna tillgodose elevernas vilja och behov att utveckla ett gott skriftspråk. Vi vill även påverka eleverna i en positiv riktning vad gäller skriftspråket. Att arbeta för att alla medborgare strävar efter att kunna skriva korrekt och att de inser vikten av det, är vårt mål.

6.3 Nya forskningsfrågor

Skriftspråket är ett stort ämne med många olika inriktningar. Vi valde att fokusera på lärare och elevers syn på hur skriftspråket ser ut i skolan idag. Det vore intressant att studera mer ingående hur stor relevans läsning har för skrivutveckling. Även responsgivningens påverkan på ett djupare plan vore givande att studera närmre.

Att fördjupa sig i frågor som rör människor som inte är en del av dagens skola men som någon gång har gått i skolan tror vi kan vara lärorikt. Det skulle vara intressant att se hur goda skribenter de är och vilken attityd de har till skriftspråket.

Är skriftspråket viktigt för människor om de inte arbetar med att skriva? Det skulle vara intressant att göra en liknande studie men med människor från olika generationer för att se om det finns någon skillnad.

Referenser

Abbott, R., Berninger, V. & Graham, S. (2012). Are Attitudes toward Writing and Reading Separable Constructs? A Study with Primary Grade Children. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 28 (1), 52.

Allén, S., Gellerstam, M & Malmgren, S-G. (1989). *Orden speglar samhället*. Stockholm: Allmänna förlaget.

Einarsson, J. (2009). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Evaldsson Ek, A. (2005). *Jag såg han – Jag såg honom - En jämförelse mellan talarers faktiska talspråk och deras uppfattning om sitt eget och andras sätt att tänka*. Eskilstuna: Mälardalens högskola.

Fejes, A. & Thornberg, R. (Red.), (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Granwald, T. (2012). Att ge respons. I Forsberg, C (Red.), *Skrivhandboken en pragmatisk handbok för lärare på högskolor och universitet* (s. 59–64). Kristianstad: Kristianstad University press.

Hallencreutz, K. (2002). Särskrivningar och andra skrivningar – nu och då. I Garne, B (Red.), *Språk på väg – om elevers språk och skolans möjligheter* (s. 101–113). Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Hellspong, L & Ledin, P. (1997). *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.

Hoel, T-L. (1995). *Elev samtalar om skrivning i vidaregåande skole. Responsgrupper i teori og praksis*. Trondheim: Universitetet i Trondheim.

Josephson, O. (2005). *”ju” – ifrågasatta självklarheter om svenskan engelskan och alla andra språk i Sverige*. Falun: ScandBook.

- Ledin, P. (2013, mars). Därför är sarskrivningar roliga. *Språktidningen*. Tillgänglig: <http://spraktidningen.se/artiklar/2013/03/darfor-ar-sarskrivningar-roliga>
- Lindström, F. (2000). *Världens dåligaste språk*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Linell, P. (1982). *The written language bias in linguistics*. Webbversion, Hämtas på: <http://langs.eserver.org/linell/> Hämtad: 2014-12-09
- Lundahl, B & Sjöstedt, B. (2006). *Nya svenska språket*. Lund: Studentlitteratur.
- Längsjö, N & Nilsson, I. (2005). *Att möta och erövra skriftspråket – Om läs- och skrivlärande förr och nu*. Lund: Studentlitteratur.
- Magnusson, M. (2008). Att ge tecken en innebörd. I Pramling Samuelsson, I & Pramling, N (Red.), *Didaktiska studier från förskola och skola* (s. 53–66). Malmö: Gleerups.
- Molde, B & Ståhle, C-I. (1970). *1900-talssvenska*. Stockholm: P.A. Norstedt & Söner.
- Norberg Brorsson, B. (2007). *Man liksom bara skriver*. Örebro: Örebro universitet.
- Nyström, C. (2000). *Gymnasisters skrivande. En studie av genre, textstruktur och sammanhang*. (Skrifter utgivna vid Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 51.) Uppsala.
- Patel, R & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Schamp-Bjerede, T. (2012). Communication: Writing and Technology. I Forsberg, C (Red.), *Skrivhandboken en pragmatisk handbok för lärare på högskolor och universitet* (s. 25–35). Kristianstad: Kristianstad University press.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. [PDF]. Stockholm: Skolverket. Hämtad från www.skolverket.se 2014-10-09
- Skolverket (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. [PDF]. Stockholm: Skolverket. Hämtad från www.skolverket.se 2014-10-09

Språkrådet. (2008). *Svenska skrivregler, 3:e utgåvan*. Stockholm: Liber.

Strömquist, Siv, 2010: *Uppsatshandboken. Råd och regler för utformningen av examensarbeten och vetenskapliga uppsatser*. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB

Svedner, P-O (2010) *Svenskämnet och svenskundervisningen – delarna och helheten*. Uppsala: Kunskapsförlaget.

Svensson, J. (1998). Det offentliga samtalet – några utvecklingslinjer mot slutet av det 20:e århundradet. I Moberg, L och Westman, M (Red.), *Svenskan i tusen år – glimtar ur svenska språkets utveckling* (s. 142–162). Trondheim: Norstedts förlag AB.

Bilaga 1 Missivbrev

Eskilstuna den 26 september 2014

Hej,

Vi heter Sara Djeric och Lina Wretling. Vi läser vår nionde termin på lärarprogrammet på Mälardalens högskola. Vi läser båda till svensklärare med högstadiet respektive gymnasiet som inriktning.

Denna termin skall vi skriva examensarbete på avancerad nivå. Vi skriver inom ämnet svenska. Skriftspråkets förändring och förenkling är något som intresserar oss. Vår undersökning kommer därför fokusera på vilka attityder som finns till skriftspråket idag samt hur lärare och elever förhåller sig till dessa.

Vi kommer att intervjua svensklärare och gymnasieelever för att få ett så brett resultat som möjligt. Vill du dela med dig av dina tankar och erfarenheter? Du kommer naturligtvis att vara anonym i arbetet och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan.

Om du vill delta i vårt arbete vill vi gärna boka in en intervjutid med dig snarast.

Vi ser fram emot ett spännande samtal med dig.

Du får gärna kontakta oss eller vår handledare Gustav Bockgård om du har några frågor.

Bästa hälsningar

Sara Djeric och Lina Wretling

Lina: lwg10005@student.mdh.se

Sara: sss10001@student.mdh.se

Handledare Gustav Bockgård: gustav.bockgard@mdh.se

Bilaga 2 Intervjufrågor

Lärare

1. Vad innebär skriftlig korrekthet för dig?
2. Kan du se någon förändring i skriftspråket?
- Om ja, på vilket sätt har skriftspråket förändrats?
3. Anser du att det är viktigt att eleverna lär sig skriva korrekt?
- hur undervisar du för att eleverna skall skriva korrekt?
-bör det ställas högre krav på elevers skriftspråk?
4. Vad fokuserar lärarna i allmänhet på vad gäller svenskundervisningen?
-undervisades det mer i grammatik och språkriktighet förr?
5. Tror du att dagens ungdomar förstår skillnaden mellan formellt och informellt skriftspråk?
- vilka svårigheter upplever du finnas när det gäller undervisning om formellt skrivande?
6. Vad anser du vara viktigast i en elevtext?
-följer du upp arbetet med eleverna?
7. Hur tror du att Internet och mobiltelefoner har påverkar skriftspråket?
8. Vad kan vi göra för att underhålla och utveckla vårt skriftspråk?
9. Anser du att vi går mot en positiv eller negativ förändring av det skrivna språket?

Elev

1. Vad innebär skriftlig korrekthet för dig?
2. Anser du att det är viktigt att kunna skriva korrekt?
3. Vad anser du vara viktigast i en text?
- vad fokuserar du på i en text, innehåll eller skriftlig korrekthet?
4. Vad är skillnaden på informella och formella texter?
- vilka svårigheter upplever du när du skall skriva formella texter?

5. På vilket sätt anser du att lärarna hjälper dig att skriva korrekt?
6. Vad kan vi göra för att underhålla, bibehålla och utveckla vårt skriftspråk?
7. Hur tror du att Internet och mobiltelefoner har påverkar skriftspråket?
8. Skriver du annorlunda beroende på vem mottagaren är?
- skriver du annorlunda beroende på om det är SMS/chatt/instagram/facebook?
9. Anser du att vi går mot en positiv eller negativ förändring av det skrivna språket?